

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (Πάτρα)

Πτυχιακή Εργασία

Δημιουργία Ερωτηματολογίων Έρευνας: Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται και λάθη που πρέπει να αποφεύγονται

Λιάνα Μαρία

Ραδαίου Ευσταθία – Διονυσία

Επιβλέπων: Παπαπετρόπουλος Πέτρος, Επίκουρος καθηγητής

ΠΑΤΡΑ, Νοέμβριος 2015

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά,

Τον κύριο Παπαπετρόπουλο Πέτρο, Επίκουρο καθηγητή,

για την καθοδήγησή του κατά την διάρκεια της πτυχιακής εργασίας μας,

και όσους συνέβαλλαν στην επιτυχία της έρευνάς μας.

Περίληψη

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα εξετάσουμε τη δημιουργία ερωτηματολογίων έρευνας, τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται και τα λάθη που πρέπει να αποφεύγονται.

Αρχικά, γίνεται αναφορά στην έννοια της έρευνας, τα χαρακτηριστικά της, καθώς επίσης και τα είδη της. Δίνεται η σχέση της με το ερωτηματολόγιο και που αυτό χρησιμοποιείται. Επιπλέον γίνεται αναφορά και στις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο των ερευνών.

Ακόμη, μέσα από παραδείγματα ερωτήσεων που θα μπορούσαν να υπάρχουν μέσα σε ένα ερωτηματολόγιο ή ήδη σε υπάρχοντα ερωτηματολόγια, έγινε μία προσπάθεια ώστε να γίνουν πιο σαφείς οι όροι για σωστή σύνταξη και αποφυγή λαθών.

Τέλος, στόχος της πτυχιακής αυτής, είναι να βρεθούν και να αναλυθούν οι μέθοδοι για τη σωστή σύνταξη ενός ερωτηματολογίου. Καθώς επίσης μέσα από την ανάλυση ερωτηματολογίων, που υπάρχουν στις πτυχιακές εργασίες του τμήματος, να γίνει αναφορά στα λάθη που θα πρέπει να αποφεύγονται ώστε τα αποτελέσματα μετά το πέρας της έρευνας να είναι έγκυρα και αξιόπιστα.

Abstract

In the present paper we will discuss the creation of study questionnaires, the methods that are used and the mistakes that must be avoided.

Firstly, the concept of a study research, as well as its characteristics and its types, are mentioned. The relationship between the study research and the questionnaire, as well as, where a questionnaire is used, are presented. Moreover, reference is also made to the companies that trade in the field of study researches.

What is more, through some examples of questions that could exist in a questionnaire or in questionnaires that already exist, an effort has been made, so that the terms of the right redaction and the avoidance of mistakes become clearer.

Finally, the aim of this paper is to find and analyze the methods for the right redaction of a questionnaire. In addition, by analyzing the questionnaires that are found in the papers of the department, we will make reference to the mistakes that must be avoided, so that the results after the end of the survey are more liable and valid.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1. Τι είναι έρευνα.....	3
1.1. Έννοια της έρευνας.....	3
1.2. Χαρακτηριστικά έρευνας.....	4
1.3 Είδη Έρευνας.....	6
Κεφάλαιο 2. Έρευνα και ερωτηματολόγιο.....	11
Κεφάλαιο 3. Ιστορική αναδρομή.....	14
Κεφάλαιο 4. Πως γίνονται οι έρευνες.....	16
4.1. Η έννοια του ερωτηματολογίου.....	16
4.2. Μέθοδοι συλλογής υλικού.....	16
4.3. Δημιουργία ερωτηματολογίου.....	21
Κεφάλαιο 5.Εγκυρότητα.....	25
5.1. Εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής.....	26
5.1.2. Εγκυρότητα κριτηρίου.....	26
Κεφάλαιο 6. Αξιοπιστία.....	28
Κεφάλαιο 7. Ποιες εταιρίες δραστηριοποιούνται.....	30
Κεφάλαιο 8. Γιατί χρειάζονται οι έρευνες.....	31
8.1. Που χρησιμοποιούνται.....	32
Κεφάλαιο 9. Θεωρητικό σχήμα των ερευνών με ερωτηματολόγιο.....	33
9.1. Κανόνες για τη σύνταξη ενός “Σωστού” ερωτηματολογίου.....	33

Κεφάλαιο 10. Ποια είναι τα προβλήματα αν το ερωτηματολόγιο δεν είναι ‘σωστό’	35
10.1. Το πρόβλημα σφαλμάτων έρευνας	35
10.2. Προβλήματα στη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου.....	37
10.2.1 Προβλήματα μορφής.....	37
10.2.2. Το πρόβλημα των απαντήσεων.....	38
Κεφάλαιο 11. Τελικό στάδιο ενός ερωτηματολογίου.....	44
11.1. Αποτελεσματική δόμηση ενός ερωτηματολογίου.....	44
11.2. Δοκιμή του ερωτηματολογίου.....	50
11.3. Οριστικό ερωτηματολόγιο	51
Κεφάλαιο 12. Παραδείγματα.....	52
Κεφάλαιο 13. Συμπέρασμα.....	56
Κεφάλαιο 14. Βιβλιογραφία.....	57
14.1. Πηγές διαδικτύου.....	57
Κεφάλαιο 15. Παράρτημα.....	59
15.1. Ερωτηματολόγιο παραδείγματος 2.....	59
15.2. Ερωτηματολόγιο παραδείγματος 3.....	60
15.3. Ερωτηματολόγιο παραδείγματος 4.....	63

Εισαγωγή

Το ερωτηματολόγιο είναι ένα μέσο επικοινωνίας ανάμεσα στον ερευνητή και τους ερωτώμενους, είτε άμεσα είτε έμμεσα, ανάλογα με τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων. Επίσης, δεν μπορεί να χρησιμεύσει παρά να δια φωτίσει ορισμένες πτυχές της ανθρώπινης κοινωνίας. Οι έρευνες είναι καθαρά επιστημονικής φύσης και συνδέονται με την πραγματοποίηση της διερευνητικής διαδικασίας σε ένα ορισμένο βαθμό.

“Λέγεται χαρακτηριστικά ότι καμία στατιστική έρευνα δεν μπορεί να είναι καλύτερη από το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή.” (Sir Moser C. And Kalton G., 1977). Με τη φράση αυτή τονίζεται το γεγονός ότι σε μία έρευνα ακόμη και αν εφαρμοστεί αποτελεσματικό σχέδιο δειγματοληψίας ή η πλέον ενδεδειγμένη ανάλυση των στοιχείων δεν είναι δυνατόν να έχουμε σωστά συμπεράσματα αν λάβουμε μη συγκεκριμένες απαντήσεις από ένα ακατάλληλο ερωτηματολόγιο ή από ασαφείς ερωτήσεις.

Η παρατήρηση, η βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι ομαδικές συνεντεύξεις και το ψυχόγραμμα είναι το απαραίτητο εργαλείο. Η παρατήρηση δεν είναι απαλλαγμένη από κάποια εννοιολογική σύγχυση και διακρίνεται ίσως από μία υπερβολική αυστηρότητα. Ωστόσο μπορεί να δώσει ένα γόνιμο στοχασμό. Το ερωτηματολόγιο δεν περιλαμβάνει τίποτα το πρωτότυπο, παρά αποδεικνύει πως είναι μάλλον το αποτέλεσμα μιας επιμελημένης συλλογής συγγραμμάτων.

Συγκεκριμένα, στα πρώτα κεφάλαια γίνεται μία σύντομη περιγραφή της έννοιας της έρευνας και των χαρακτηριστικών της, καθώς επίσης και τα είδη των ερευνών που υπάρχουν. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στην έρευνα με ερωτηματολόγιο η οποία μας αφορά και αναλύουμε εκτενέστερα παρακάτω. Στην συνέχεια γίνεται μία ιστορική αναδρομή για να δούμε πως ξεκίνησε η έρευνα με ερωτηματολόγιο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αρχίζουμε να αναλύουμε ειδικότερα τον τρόπο που γίνονται οι έρευνες με ερωτηματολόγιο, τις μεθόδους που πρέπει να ακολουθήσουμε ώστε να συγκεντρώσουμε το υλικό που χρειαζόμαστε, καθώς επίσης και τη δημιουργία του ερωτηματολογίου και την διατύπωση των ερωτήσεων.

Έπειτα στο πέμπτο και έκτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στην εγκυρότητα και την αξιοπιστία που θα πρέπει να έχουν τα ερωτηματολόγια.

Στο ένατο και δέκατο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους κανόνες σύνταξης ενός σωστού ερωτηματολογίου και στα προβλήματα που εμφανίζονται αν η διαμόρφωση του δεν είναι ορθή.

Στα δύο τελευταία κεφάλαια αναλύουμε πως γίνεται μία αποτελεσματική δόμηση ώστε να μην υπάρχουν λάθη στο ερωτηματολόγιο, η δοκιμή του και η οριστική του σύνταξη όπου μετά από αυτή δεν μπορούμε να κάνουμε οποιαδήποτε αλλαγή. Τέλος, παραθέτουμε παραδείγματα όπου εντοπίζουμε λάθη που έχουν γίνει είτε στη διατύπωση των ερωτήσεων σε ένα ερωτηματολόγιο είτε στον τρόπο συμπλήρωσής του.

Κεφάλαιο 1. Τι είναι έρευνα

Ο άνθρωπος διαρκώς αισθάνεται την ανάγκη να κατανοήσει γεγονότα, τα οποία διαδραματίζονται συνεχώς στο περιβάλλον γύρω του. Προκειμένου να πραγματοποιήσει το προαναφερθέν στόχο, αναπτύσσει ερωτήματα προσπαθώντας να καταγράψει και να περιγράψει τα χαρακτηριστικά με τα οποία θα συμπεράνει αν αυτό που αναζητά αφορά την ανακάλυψη νέων γεγονότων ή απλά θα επιτύχει την επιβεβαίωση ήδη υπάρχοντων. Η ερμηνεία που θα αποδώσει στο καθένα μέσω μιας έρευνας, είναι εξίσου σημαντική με το επόμενο βήμα της πρόβλεψης, αφού θα αποδώσει τα αίτια επιτελώντας με τον τρόπο αυτό ένα ακόμα καλύτερο έλεγχο. Όλα τα παραπάνω, τα προσφέρει η επιστήμη της έρευνας η οποία μέσα από κατηγορίες μπορεί να αποδώσει στον ερευνητή μια σειρά άρτιων αποτελεσμάτων ώστε να εξυπηρετήσει με τον τρόπο αυτό το σκοπό ανάπτυξής της.

1.1. Έννοια της έρευνας

Κατά την μελέτη της αρχαίας φιλοσοφίας, αποδεικνύεται πως ο άνθρωπος, από τα πρώτα βήματα της ζωής του εξέθετε ερωτήματα τα οποία κατά κύριο λόγο επικεντρώνονταν στην πορεία και στην εξέλιξή του, όπως είναι δηλαδή η ανθρώπινη φύση, η ψυχή αλλά και η γενικότερη συμπεριφορά του, σε πράγματα αλλά και σε γεγονότα που γνώριζε ή ήθελε να μάθει. Η προαναφερθείσα ανάγκη, σχετικά πρόσφατα και συγκεκριμένα προς το τέλος του 19ου αιώνα, παρακίνησε πολλά άτομα να αναπτύξουν τις απαντήσεις τους μέσα από μια ολοκληρωμένη μέθοδο η οποία θα κατάφερνε να ανοίξει νέους ορίζοντες, συνδέοντας παρελθοντικές, παροντικές και μελλοντικές αναζητήσεις.

Η νέα αυτή μέθοδος, που μπήκε στην ζωή των ανθρώπων, συνδεόταν κατά κύριο λόγο με την επιστημονική προσέγγιση. Στόχος κάθε επιστήμης είναι η μελέτη των στοιχείων αλλά και των φαινομένων, τα οποία έχουν επιλεχθεί με σκοπό να διευκολύνουν την παραπάνω διαδικασία. Δηλαδή την ερμηνεία αλλά και την σχέση αλληλεξάρτησης που προκύπτει ανάμεσα στο φαινόμενο και τους παράγοντες που το περιβάλλουν προβλέποντας με τον τρόπο αυτό στην κατάλληλη και εγκυρότερη πρόβλεψη αλλά και έλεγχο των αποτελεσμάτων.

Η επιστήμη, συνεχώς εφαρμόζει τρόπους και αρχές, με σκοπό να εξασφαλίσει αυτό το είδος της γνώσης. Η συγκεκριμένη προσπάθειά, βασίζεται σε μια μεθοδολογική πορεία που

διέπεται από κανόνες. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή της επιστημονικής έρευνας, όπως άλλωστε έχει αναφερθεί και παραπάνω βασίζεται σε ένα ερευνητικό αντικείμενο το οποίο περιλαμβάνει την πρόβλεψη και την κατανόηση συμπεριφοράς, η οποία την υπάρχουσα στιγμή, είναι επιτακτική ανάγκη να αναλυθεί.

Η ορολογία της έρευνας, μπορεί εύκολα να κατανοηθεί μέσα από πολλές εκφάνσεις της καθημερινότητας που ξετυλίγονται σε πολλά αντικείμενα εφαρμογής. Στο μεγαλύτερο ποσοστό ωστόσο φέρεται μέσα από μια εξιδανικευμένη διαδικασία, απόλυτα σημαντική για την διεκπεραίωση του κάθε σκοπού που τίθεται στην εν λόγω έρευνα. Η διαδικασία περιλαμβάνει μια σειρά αναζήτησης πληροφοριών τα οποία είναι χρήσιμα για την επίλυση του προβλήματος, αφού θα προσφέρουν την δυνατότητα στον ερευνητή να προσφέρει μια λύση. Μια απάντηση δηλαδή σε ερωτήματα που έως τότε έμεναν κενά.

Τέλος, είναι απόλυτα γνωστό πως υπάρχει μια ιδιαίτερη και αρκετά μεγάλη γκάμα, η οποία δίνει την δυνατότητα στον ερευνητή να επιλέξει το κατάλληλο είδος έρευνας. Το βασικό κριτήριο με το οποίο θα επιλέξει να ακολουθήσει την μελέτη, εξαρτάται από το περιεχόμενο και τον στόχο που θα θέσει ο ερευνητής σε αυτή. Συγκεκριμένα, το περιεχόμενο και ο στόχος που τίθεται είναι οι βασικότεροι παράγοντες με τους οποίους θα επιλεγεί όχι μόνο το είδος αλλά και η πορεία κάθε μελέτης. Σημαντικό σε αυτή την ενότητα είναι να τονισθούν, οι διαφορές που παρουσιάζονται μεταξύ των ερευνών, οι οποίες σίγουρα έχουν πολλά κοινά σημεία και στόχους μεταξύ τους, αλλά και πολλές διαφορές οι οποίες επικεντρώνονται στις προθέσεις, τα μέσα και τον σεβασμό που θα υπάρξει μεταξύ του ερευνητή και του ερωτώμενου, αφού η ανάπτυξη των ερωτήσεων θα πρέπει να σέβονται και να πληρούν κάθε λεπτό και προσωπικό στοιχείο.

1.2. Χαρακτηριστικά έρευνας

Στο κεφάλαιο το οποίο ξεδιπλώνεται στις παρακάτω σελίδες, καταγράφονται τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της έρευνας τα οποία βασίζονται στην επαλήθευση μιας παλιότερης γνώσης ή στην διερεύνηση μιας νέας.

Η προσπάθεια επομένως του ανθρώπου να γνωρίσει αλλά και να αναγνωρίσει νέα πράγματα ή να επιβεβαιώσει τα παλιά, τον παρακινεί στην καταγραφή, περιγραφή, ερμηνεία, πρόβλεψη αλλά και στον έλεγχο των φαινομένων του περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο αναπτύσσει και ακολουθεί έναν ιδιαίτερο και στοχευμένο τρόπο μελέτης, ο οποίος με την

σειρά του, οδηγεί σε ένα επιτυχημένο πλαίσιο λήψης αποφάσεων, την έρευνα. Το σημαντικό βέβαια στην περίπτωση αυτή, όπως φυσικά προαναφέρθηκε παραπάνω, είναι ο τρόπος με τον οποίο η έρευνα λειτουργεί μέσα σε μια μελέτη, που γίνεται άλλοτε με βάση την εμπειρική πραγματικότητα και άλλοτε με γνώμονα την έρευνα ενός φαινομένου σε κάτι που είναι άγνωστο, αδιευκρίνιστο ή νέο.

Το βασικό χαρακτηριστικό της έρευνας είναι η προσπάθεια που διέπει ώστε να δώσει βασικές και ουσιαστικές απαντήσεις σε ερωτήματα. Πολλές φορές η επιμονή αυτή, εξαρτάται από ερωτήματα που βασίζονται σε εμπειρικά δεδομένα. Συγκεκριμένα στην περίπτωση αυτή, ο ερευνητής εξετάζει στοιχεία με βάση την γνώση, που έχει επαληθευτεί από προηγούμενες έρευνες και η οποία δεν στηρίζεται καθόλου στις προσωπικές εμπειρίες και σε κάθε είδους στερεότυπα δογματισμού.

Σημαντικό να αναφερθεί ακόμα είναι η ενασχόλησή της έρευνας με την ανακάλυψη νέας γνώσης. Πολλές φορές σαν στόχος τίθεται η διερεύνηση και η ανάπτυξη μιας γνώσης η οποία είναι ήδη γνωστή. Για τον λόγο αυτό, σε περίπτωση που εξετάζουμε τέτοιου είδους πλαίσια, είναι αναγκαίο να είναι γνώριμο στον ερευνητή πως η προσπάθεια αυτή δεν αποτελεί αντικείμενο έρευνας. Φυσικά μια έρευνα, μπορεί να πραγματοποιηθεί, προκειμένου να γίνουν οι επαληθεύσεις που ενδύκνούνται για την εγκυρότητα των ευρημάτων ωστόσο το κύριο μέλημα είναι το άγνωστο, το νέο. Για τον λόγο αυτό ο ερευνητής θα πρέπει να προσπαθεί ώστε να προσφέρει σε μια έρευνα, νέα τεκμήρια, τα οποία θα οδηγήσουν στην διερεύνηση νέας γνώσης σε μια έρευνα ακόμα και αν αυτή είναι παλιά. Είναι σημαντικό λοιπόν, η προσπάθειά του να καλύπτει ένα κενό στην επιστημονική γνώση, δίνοντας με τον τρόπο αυτό μια ξεχωριστή και ωφέλιμη συμβολή για την εξέλιξη της επιστήμης και επομένως του ανθρώπου.

Ο τρόπος με τον οποίο ο ερευνητής επιτελεί μια διαδικασία έρευνας, γίνεται με την χρήση ειδικών οργάνων, τα οποία αποσκοπούν σε όλα αυτά τα βασικά στοιχεία που τυπώθηκαν παραπάνω. Δηλαδή την πλήρη καταγραφή και περιγραφή των φαινομένων που εξετάζονται. Ορισμένα από τα όργανα αυτά είναι το ερωτηματολόγιο, οι μηχανικές συσκευές αλλά και η αξιολόγηση ικανοτήτων και εντυπώσεων. Το άτομο που θα επιλέξει να χρησιμοποιήσει το καθένα από αυτά, είναι αναγκαίο να ακολουθεί βασικούς κανόνες οι οποίοι σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να στηρίζονται στην καθοδήγηση των αποτελεσμάτων, αλλά αντίθετα να επιδιώκουν με την εφαρμογή τους ένα ορθό, έγκυρο και άριστο αποτέλεσμα.

Επομένως, η συγκέντρωση των δεδομένων που διεξάγονται μετά από μια τυπική έρευνα θα πρέπει να ακολουθούν τους τυπικούς κανόνες οι οποίοι όπως έγινε γνωστό, θα στηρίζονται στην πλήρη αντικειμενικότητα, που όπως απλόχερα ενδίδεται δεν επιτρέπει τις παρεμβολές υποκειμενικών στοιχείων.

Αξιοσημείωτο δε, αποτελεί το γεγονός ότι κατά την ανάπτυξη μιας έρευνας, τα άτομα που την επιτελούν είναι αναγκαίο να γνωρίζουν πως τα φαινόμενα σε καμία περίπτωση δεν είναι τυχαία αφού χωρίς αμφιβολία υπάρχουν κανόνες που τα απαρτίζουν. Αυτό κατά κύριο λόγο, όπως έχει αποδειχθεί σημαίνει ότι ο κύριος στόχος που τίθεται είναι η αναζήτηση των σχέσεων που διέπουν ένα φαινόμενο. Δηλαδή το αποτέλεσμα και η παρουσίαση μιας έρευνας δεν έχει αντίκτυπο μόνο στο γεγονός στο οποίο μελετάται αλλά αφορά και τον γενικότερο πληθυσμό των φαινομένων που συσχετίζονται με αυτή. Ακόμα και σε περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη μιας έρευνας που αφορά μια ατομική περίπτωση, το ενδιαφέρον δεν εστιάζεται στην περίπτωση αυτή αλλά στον κανόνα τον οποίο οδηγεί και γνωστοποιεί και αυτό γίνεται διότι όπως προαναφέρθηκε, η έρευνα στοχεύει στην διερεύνηση της γνώσης η οποία θα οδηγήσει σε ένα νέο μονοπάτι οπτικού, γνωστικού και μαθησιακού ενδιαφέροντος.

1.3. Είδη Έρευνας

Η έρευνα παρατηρείται και διακρίνεται σε κατηγορίες όπου η κάθε μια από αυτή παρουσιάζει το δικό της πλεονέκτημα για την υλοποίησης του στόχου που έχει τεθεί. Ανεξαρτήτως από τις ερευνητικές μεθόδους που θα επιλεγεί υπάρχει μια συγκεκριμένη διαδικασία και προσέγγιση που είναι αναγκαίο να ακολουθηθεί από τον ερευνητή.

Στην προσπάθεια λοιπόν, για να υπάρξει ένα άρτιο αποτέλεσμα κατά την ανάπτυξη μιας έρευνας, αρχικά είναι αναγκαίο να ακολουθούνται ορισμένες μεθοδολογικές προσεγγίσεις οι οποίες θα καθοδηγήσουν τον ερευνητή να προσεγγίσει το φαινόμενο που μελετά, σε μια επιτυχή διαδικασία καταγραφής, ερμηνείας και συνεπώς του ελέγχου ως προς την εγκυρότητά του. Τα κριτήρια τα οποία ακολουθούνται παρουσιάζονται παρακάτω:

- Οι πηγές συλλογής δεδομένων: Το κριτήριο αυτό προσεγγίζει τις πηγές που μελετούνται κατά την έρευνα και οι οποίες διακρίνονται σε εμπειρικές και βιβλιογραφικές.

- Ο επιδιωκόμενος σκοπός: Με βάση τον επιδιωκόμενο σκοπό οι έρευνες διακρίνονται σε ερευνητικές, περιγραφικές και ερμηνευτικές.
- Το είδος της λογιστικής ανάλυσης: Με βάση το είδος της λογικής ανάλυσης οι έρευνες διακρίνονται σε επαγωγικές και απαγωγικές.
- Ο έλεγχος των παραμέτρων του προβλήματος: Με βάση το βαθμό ελέγχου των βασικών παραμέτρων του προβλήματος από τον ερευνητή οι έρευνες χωρίζονται σε νατουραλιστικές και πειραματικές.
- Το είδος των εμπειρικών δεδομένων: Ως προς το είδος των εμπειρικών δεδομένων που συλλέγονται οι έρευνες διακρίνονται σε ποιοτικές και ποσοτικές.
- Ο χρονικός ορίζοντας: Ως προς την προβλεπόμενη χρονική τους διάρκεια οι έρευνες διακρίνονται σε διαχρονικές και στατικές,
- Το περιβάλλον της έρευνας: Ως προς τον χώρο διενέργειας της έρευνας, οι έρευνες διακρίνονται σε εργαστηριακές και επιτόπιες.

Επιστημονική Έρευνα: Σκοπός της επιστημονικής έρευνας είναι η μελέτη και η έρευνα των φαινομένων. Κατά κύριο λόγο το είδος αυτό προσεγγίζεται, στην ανακάλυψη μιας νέας γνώσης, η οποία θα ανοίξει νέους και πολύτιμους δρόμους στην επιστήμη. Αυτό βέβαια δεν στερεί την επανάληψη μιας παλιότερης γνώσης αφού κύρια επιθυμία όλων των ερευνητών είναι η επιβεβαίωση αλλά και η εξέλιξη μιας σκέψης που είναι ήδη γνωστή. Το βασικό χαρακτηριστικό τους προαναφερόμενου είδους είναι η αντικειμενικότητα με την οποία λειτουργεί σε όλα τα στάδια της έρευνας ώστε να υπάρχει μια ουσιαστική αντικειμενικότητα στο αποτέλεσμα το οποίο θα δοθεί. Φυσικά για να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος είναι αναγκαίο, ο ερευνητής να πατάξει κάθε σκέψη η οποία θα κρίνει την παρουσίαση των στοιχείων με βάση την αντικειμενικότητα αφού όλα θα πρέπει να εξελιχτούν με κριτήριο την υποκειμενικότητα, που θα είναι πραγματικά απαλλαγμένη από κάθε στοιχείο της προσωπικής άποψης και κρίσης. Τέλος, αξίζει να αναφερθεί, πως η επιστημονική έρευνα διακρίνεται σε βασική και εφαρμοσμένη. Η βασική, αποσκοπεί στην προαγωγή της γνώσης ώστε να συμβάλλει με τον τρόπο αυτό στην εξέλιξη της επιστήμης και από την άλλη πλευρά η εφαρμοσμένη έρευνα πραγματοποιείται για ένα συγκεκριμένο σκοπό που έχει τεθεί ώστε το αποτέλεσμα της να ωφελήσει συγκεκριμένου είδους καταστάσεις.

Επιχειρηματική έρευνα: Τα αλματώδη βήματα που δέχεται ο επιχειρηματικός κόσμος, ιδίως σε αυτή την εποχή όπου όλα εξελίσσονται με μια τεράστια ταχύτητα γνώσης, απαιτεί

την έρευνα και την μελέτη των φαινομένων που διέπουν μια κατάσταση. Αυτό σημαίνει πως μια επιχείρηση είναι επιτακτική ανάγκη να ερευνά πιθανά σχέδια προτού αυτά εφαρμοστούν ώστε να αποφύγει τυχόν δυσάρεστες καταστάσεις, οι οποίες θα εμποδίσουν την εξέλιξη, την ανταγωνιστικότητα της και επομένως την κύρια εδραίωσή της στην αγορά. Για τον λόγο αυτό, μέσα από αυτό το είδος έρευνας οι υπεύθυνοι κάθε εταιρίας, μπορούν μέσα από αυτόν τον τρόπο να ενημερώνονται και στο τέλος να δημιουργούν ένα ωφέλιμο για την επιχείρηση επιχειρηματικό σχέδιο το οποίο θα περιλαμβάνει τους τρόπους για την επιτυχή εξέλιξή της.

Διαχρονικές και Στατικές έρευνες: Οι Διαχρονικές και Στατικές έρευνες είναι δύο είδη τα οποία χρησιμοποιούνται με βάση την ισχύ της αναμενόμενης χρονικής διάρκειά τους. Αναλυτικότερα, μια διαχρονική έρευνα αναπτύσσεται στην προσπάθεια, απεικόνισης μιας συγκεκριμένης κατάστασης, σε μια στιγμή που για τον ερευνητή είναι επιθυμητή δηλαδή είναι αναγκαία να εξεταστεί. Αντίθετα από το αναφερόμενο αυτό είδος, η Στατιστική έρευνα αποβλέπει την επαναλαμβανόμενη παρακολούθηση, μιας έρευνας φαινομένων ώστε να εντοπιστούν οι τυχόν μεταβολές που είναι πιθανό να προκύψουν κατά την πάροδο του χρόνου.

Εμπειρικές και Βιβλιογραφικές έρευνες: Η περίπτωση αυτή, αφορά τις πηγές που θα χρησιμοποιήσει ο ερευνητής δηλαδή αν κατά την ανάγκη του για την ανάπτυξη μια έρευνας, θα επιλέξει ήδη καταγεγραμμένα στοιχεία ή δικά του. Με τον τρόπο αυτό, όπως γίνεται κατανοητό, η Εμπειρική έρευνα συνδέεται με την επιλογή του ερευνητή να δώσει λύσεις και επομένως απαντήσεις με στοιχεία τα οποία συλλέγονται από τον ίδιο. Για τον λόγο αυτό, η κατηγορία αυτή, προάγει την εγκυρότητα της γνώσης με βάση την εμπειρία που βασίζεται στην πραγματικότητα. Με την σειρά της, η Βιβλιογραφική έρευνα, όπως άλλωστε επαληθεύει εύκολα στο άκουσμά το όνομά της, βασίζεται σε απαντήσεις που έχουν βρεθεί από στοιχεία που υπάρχουν στην βιβλιογραφία.

Εργαστηριακές και Επιτόπιες έρευνες: Το είδος των προαναφερθέν έρευνών αφορά τον χώρο κατά τον οποίο διενεργούνται οι εκάστοτε έρευνες, ο οποίος έχει να κάνει ως προς την επιτέλεσή τους είτε στον φυσικό τους χώρο είτε στο εργαστήριο. Οι επιτόπιες έρευνες λοιπόν αναπτύσσονται, στο φυσικό τους χώρο, εκεί που κατά μια έννοια ανήκουν και ο ερευνητής έχει άμεση επαφή με αυτόν. Αντίθετα οι εργαστηριακές έρευνες μπορούν να υλοποιηθούν σε άλλες συνθήκες εκτός από αυτές που ουσιαστικά όπως αναφέρθηκε ανήκουν.

Επαγωγικές και Απαγωγικές Έρευνες: Οι έρευνες αυτές έχουν να κάνουν με την ανάλυση των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί, η οποία βασίζεται στην λογική που θα

ακολουθήσει το άτομο που έχει αναλάβει να διεκπεραιώσει την μελέτη. Με βάση το είδος της λογικής ανάλυσης οι έρευνες διακρίνονται σε επαγωγικές και απαγωγικές. Ο ερευνητής που θα ακολουθήσει την πρώτη κατηγορία με σκοπό να συγκεντρώσει αιτίες και στοιχεία για το πρόβλημα που διερευνά θα πρέπει να ακολουθήσει μια σειρά γενικών θεωριών. Με βάση τις υποθετικές αυτές παραδοχές και πριν ακόμη συλλέξει πρωτογενή δεδομένα επιλέγει δεδομένα των μεταβλητών που θα διερευνήσει και διατυπώνει συγκεκριμένες ερευνητικές υποθέσεις. Αντίθετα στην επαγωγική προσέγγιση η όλη συνέχεια η όλη πορεία της έρευνας θα ακολουθείται από στοιχεία που σχετίζονται με πραγματικές περιπτώσεις και αποτελούν κυρίαρχο σκοπό την ερμηνεία και την συμβολή παρόμοιων φαινομένων. Ο ερευνητής που επιλέγει την προσέγγιση αυτή ξεκινά με την διεύρυνση ενός υπαρκτού προβλήματος - φαινομένου και αφήνει τα ίδια τα γεγονότα να υποδείξουν ποιες είναι σημαντικές μεταβλητές που θα πρέπει να επιλέγουν προς διερεύνηση, καθώς και ποιες ερευνητικές υποθέσεις θα πρέπει να διατυπωθούν για τις μεταξύ τους πιθανές σχέσεις.

Νατουραλιστικές και Πειραματικές Έρευνες: Κατά την κατηγορία αυτή, είναι αναγκαίο να αναφερθεί η διαφορά που έγκειται ανάμεσα στην Νατουραλιστική και εμπειρική έρευνα με την επιχειρηματική. Αρχικά η επιχειρηματική έρευνα, αναπτύσσεται με βασικό κριτήριο τον έλεγχο που θα υπάρχει στους παράγοντες που εξετάζονται. Αυτό σημαίνει ότι το είδος αυτό της έρευνας θα εξετάσει την σχέση μεταβλητών, σχετικά με το ανά παρουσιάζουν μια στατιστική σημαντική σχέση ή συνάφεια.

Στην δεύτερη περίπτωση αν στις μεταβλητές προκύψει μια αιτιώδης συνάφεια τότε η επιχειρηματική έρευνα θα προσπαθήσει να συγκεντρώσει και να αποτυπώσει βασικές αρχές που έχουν προβλεφθεί από τον ίδιο τον ερευνητή, σχετικό παράδειγμα σε αυτό είναι φυσικά το επιχειρηματικό σύστημα. Η σχέση μεταξύ των μεταβλητών που εξετάζονται μπορεί φυσικά και με μεγάλη ευκολία να επηρεάζεται και από άλλους τρίτους παράγοντες. Η επίδραση τους μπορεί να είναι σε αντίθετη ή προς την ίδια κατεύθυνση με αυτό που εξετάζεται και ερευνάται.

Πολλές είναι οι φορές ωστόσο όπου η επίδραση των τρίτων παραγόντων να δημιουργεί ένα πολύπλοκο πεδίο αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στις μεταβλητές με αποτέλεσμα να μην μπορεί να βρεθεί και να κατανοηθεί, η πραγματική σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε αυτές τις δύο μελετώμενες μεταβλητές.

Αντίθετα με το είδος αυτό, οι Νατουραλιστικές έρευνες, αφήνουν ελεύθερη την συνύπαρξη των τρίτων παραγόντων με τις μεταβλητές που ο ερευνητής εξέτασε. Σύμφωνα με

την στρατηγική αυτή, οι επιδράσεις που επηρεάζουν το περιεχόμενο των βασικών μεταβλητών είτε θα αγνοηθούν αν δεν προκύψουν αποδεκτές είτε θα ελέγχουν, σε μια προσπάθεια να μελετηθεί η στατιστικότητά τους.

Ακόμα κρίνεται αναγκαίο να σημειωθεί πως οι Νατουραλιστικές έρευνες, ακολουθούν τρεις βασικές στρατηγικές, οι οποίες φυσικά θα επιλεγθούν με βάση την φύση του ερωτήματος που ερευνάτε και έπειτα τον βαθμό ελέγχου των παραμέτρων του προβλήματος από τον ερευνητή. Οι στρατηγικές αυτές είναι η επισκόπηση, η μελέτη περιπτώσεως, η παρατήρηση και το πείραμα.

Κεφάλαιο 2. Έρευνα και ερωτηματολόγιο

Είναι γνωστό πως ακόμα και σήμερα πολλοί υποκινητές, που σαν στόχο έχουν την επιτέλεση ερευνών στις κοινωνικές επιστήμες, αναζητούν την επιχορήγησή μεγάλων οικονομικά ποσών από δημόσια ή ιδιωτικά ταμεία, θεωρώντας πως με τον τρόπο αυτό θα υλοποιήσουν ένα εξαιρετο αποτέλεσμα πάνω στην θεματολογία της έρευνας που έχουν επικεντρωθεί. Μέγα λάθος θεωρείται η αντίληψη αυτή αφού όπως φυσικά και εύκολα γίνεται κατανοητό, η συγκεκριμένη έμμονη ιδέα δεν συμβαδίζει με το ήθος και την διαμόρφωση σωστών διπλωματικών αντιλήψεων κυρίως νέων διπλωματούχων οι οποίοι μπορούν να εισχωρήσουν στην έρευνα. Ωστόσο το πρόβλημα αυτό δεν είναι το μόνο που πιθανόν να παρεμποδίσει το άρτιο αποτέλεσμα αφού μια ακόμη δυσκολία που καλείται ανάγκη αντιμετώπισης, είναι η ανάπτυξη της ιδέας «πάμε να κάνουμε μια έρευνα», μια αντίδραση η οποία με ευκολία πλέον μπορεί να θεωρηθεί μία συνήθης ανακοίνωση. Με τον τρόπο αυτό πλέον και όπως παρατηρείται τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο συσσωρεύονται καθημερινά έρευνες από τις οποίες ένα πολύ μικρό ποσοστό αυτών μένει στην ιστορία των επιστημών. Ο λόγος για τον οποίο δεν θα υπάρξει ένα καλό αποτέλεσμα είναι ο προφανής, αφού η προχειρότητα θα κυριαρχεί στην διατύπωση κάθε ερώτησης και συνεπώς κάθε απάντησης, δίχως να προκύπτει το προσδοκώμενο αποτέλεσμα.

Συγκεκριμένα σε εργασίες που γίνονται ευκαιριακά, χωρίς καμία ιδιαίτερη προεργασία είναι γνωστό πως δεν επικεντρώνονται στην μελέτη του περιεχομένου και διάφορα λοιπά εξίσου στοιχεία, αντίθετα όπως ενδίδετε τις περισσότερες φορές, χρησιμοποιούνται άσχημες διατυπωμένες ερωτήσεις, αναλυμένες με λανθασμένο τρόπο καθοδήγησης κι για τον λόγο αυτό με μεγάλη ευκολία θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν κακές εργασίες. Ωστόσο σε άλλες περιπτώσεις όπου και αν είναι το πνευματικό επίπεδο της ομάδας που το πραγματοποιεί, η έρευνα θα είναι μικρού ενδιαφέροντος για τον απλούστατο λόγο ότι η ιδέα, η επιλογή και ο τρόπος της έρευνας δεν ήταν ο κατάλληλος.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, καλείται αδήριτη ανάγκη ο μελετητής, προτού ξεκινήσει ένα είδος έρευνας να έχει μελετήσει τις κοινωνικές συνθήκες, κοινωνιολογικού μοντέλου, έτσι ώστε να μην έρθει απροόπτου προσπαθώντας να καλύψει το κενό και επομένως το χαμένο χρόνο, στον οποίο θα μπορούσε να δαπανούσε καλύτερα, εκ των οποίων ορισμένα από αυτά θα μπορούσαν να ήταν η παράθεση λειτουργικών ερωτήσεων. Για τον λόγο αυτό επιβάλλεται συχνά στον ερευνητή η προσφυγή στις κατάλληλες μεθόδους και μέσα, για την μελέτη αυτή της κατάστασης, όπως είναι φυσικά, οι πηγές - ντοκουμέντα, στις

οποίες οφείλει να προτρέξει ακόμα και να αποφασίσει, αν θα πρέπει να διεξαγάγει μια έρευνα. Οι προτάσεις που θα τεθούν πιο κάτω, αναφέρονται στην ιδανική περίπτωση όπου, κάτι το σπάνιο βέβαια, που είναι να διαλέγει ο κοινωνιολόγος μόνος του το αντικείμενο μελέτης; του και με τον τρόπο αυτό είναι αρκετά ελεύθερος ως προς την επιλογή των ερευνητικών του μεθόδων. Η νοηματική σύλληψη του αντικειμένου αρχικά θα αποτελέσει το κύριο μέλημα του κοινωνιολόγου, μιας και όπως είναι κατανοητό, η σύλληψη του περιεχομένου που θα αναπτυχθεί, δεν θα μπορούσε να προκύψει από μια ξαφνική έμπνευση, αλλά από την συστηματική ανίχνευση, η οποία μέσω εμπειρικών δεδομένων και μελέτης σχετικών πηγών, που επιβάλλονται θα δοθεί ένα εξαιρετο αποτέλεσμα. Η άμεση παρατήρηση, η συγκέντρωση βιογραφικών στοιχείων, η πραγματοποίηση επιμέρους ερευνών, είναι ορισμένα τα οποία συντελούν την απόκτηση της πείρας και που διευκολύνουν το έργο το οποίο έχει αναληφθεί. Το νοηματικό πρότυπο κατασκευάζεται με την αμφίδρομη κίνηση, μεταξύ της αφηρημένης σκέψης και ης προσέγγισης της πραγματικότητας.

Η πορεία αυτή θα περιλάμβανε, τον σχηματισμό "υποθέσεων" που θα είναι είτε περιγραφικές είτε επεξηγηματικές. Αυτό που προσδίδει στην έρευνα ένα πολύ σημαντικό και συνάμα ιδιαίτερο χαρακτήρα μεταξύ άλλων είναι ο μεταξύ σεβασμός των λογικών κανόνων συλλογισμού, ο οποίος ξεκινώντας από ένα θεωρητικό υπόβαθρο, λίγο πολύ αναμενόμενο, τείνει να χρησιμοποιηθεί για την εμπειρική επαλήθευση υποθέσεων διατυπωμένων με πολλή προσοχή, ύστερα από μακρές επιστημολογικές και μεθοδολογικές συζητήσεις. Αξίζει να αναφερθεί πως το θεωρητικό υπόβαθρο, από το οποίο θα ξεκινήσει κάνει, εντάσσεται στα πλαίσια ενός παραδείγματος, από το οποίο δεν είναι απαραίτητο να φτιάξει κάποιος ένα κανονιστικό πρότυπο το οποίο, θα εξυπηρετήσει στην διαπίστωση των δυσκολιών των συναφών με την επιλογή και την υλοποίηση των κατάλληλων τεχνικών έρευνας. Στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι το στάδιο "επαλήθευσης" των υποθέσεων προϋποθέτει την πραγματοποίηση μιας έρευνας με δειγματοληψία, προέχει προπάντων να προσέξει ο ερευνητής αυτό το θέμα, που απαιτεί μια τέτοια διαδικασία. Πρόκειται βέβαια για μία καθολική αντίληψη, αφού το άτομο αξίζει να ερωτάται, ως μέρος του συνόλου ή της κοινωνίας ολόκληρης.

Σύμφωνα επομένως με τα παραπάνω, στις δημοσκοπήσεις, οι συλλεγμένες γνώμες των ατόμων ενός "αντιπροσωπευτικού", δείγματος κατανέμονται σύμφωνα με την ομοιότητα τους, με κύριο σκοπό όπως είναι κατανοητό να αποκαλυφθούν οι απόψεις της πλειοψηφίας. Αυτές όπως είναι ευρέως γνωστό θα αποτελέσουν την καλούμενη αυτό που πρακτικά καλούμε κοινή γνώμη, παρόλα αυτά είναι αμφίβολο, αν προσεγγίζουν από επιστημονικής

άποψης, την συλλογική συνείδηση σπουδαίων επιστημών του αντικειμένου όπως είναι ο Durkheim, καθώς και άλλων οπαδών του. Συνεπάγεται ότι κατά κανόνα, μια έρευνα δεν μπορεί να διεξαχθεί πάρα μόνο όταν αυτό το παράδειγμα, το οποίο έχει αναλυθεί για την σημασία του παραπάνω, εξεταστεί και φυσικά γίνει αποδεκτό, για τα κριτήρια και τις προδιαγραφές που απαιτεί ο σκοπός του. Μια από τις προϋποθέσεις αυτής της αναγνώρισης, αρχικά είναι το προς μελέτη έρευνα, ή το αντικείμενο που κάποιος μελετά, βρίσκεται σε μια σχετικά στατιστική κατάσταση. Αυτό πιο αναλυτικά συνεπάγεται με την συγκέντρωση πληροφοριών για ένα συγκεκριμένο πληθυσμό σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Οι τάσεις της πλειοψηφίας, που εκμαιεύονται περισσότερο απ' ότι οι περιθωριακοί τρόποι δράσης και σκέψης, εκτός και αν πρόκειται να μελετηθούν οι περιθωριακοί τρόποι, αυτοί καθαυτοί, θεωρούμενοι σαν ένα στατιστικό δείγμα συγκρίσιμο με κάποιο άλλο. Η κλασικού τύπου έρευνα δεν ενδείκνυται για την αντίληψη των νέων κοινωνικών ή πνευματικών ροπών, για την εξιχνίαση των νεωτερισμών της συμπεριφοράς ή της σκέψης στην καρδιά των ομάδων ή κοινωνιών.

Κεφάλαιο 3. Ιστορική Αναδρομή

Αναμφισβήτητα οι έρευνες αποτελούν πλέον αναγκαίο τμήμα της κοινωνιολογικής αναζήτησης. Σήμερα οι περισσότερες έρευνες δεν συνδέονται με την ακαδημαϊκή κοινωνιολογία παρά μόνο τυπικά. Κλασικά παραδείγματα οι αμέτρητες προεκλογικές δημοσκοπήσεις όπως και οι έρευνες για τις καταναλωτικές συνήθειες.

Οι πρώτες έρευνες που έχουν καταγραφεί είναι στα τέλη του 17ου αιώνα. Δεν είχαν μορφή ερωτηματολογίου αλλά ήταν λεπτομερείς απογραφές, όπου οι ποιο γνωστές ήταν του Vauban.

Στην αρχή του 19ου αιώνα βλέπουμε μια τάση για έρευνες γύρω από το εργατικό ζήτημα λόγω της ανάπτυξης των βιομηχανικών δυτικών πόλεων. Αυτή την περίοδο, για πρώτη φορά, τα ερωτηματολόγια χρησιμοποιούνται ευρέως. Έρευνες πραγματοποιούσαν κυβερνήσεις ή ινστιτούτα ερευνών. Τονίζεται ότι οι έρευνες δεν έγιναν μόνο για την διεύρυνση των γνώσεων αλλά κύριο σκοπό είχαν την διατήρηση της κοινωνικής τάξης και την συγκέντρωση στοιχείων για την πάταξη της εγκληματικότητας της εποχής.

Μετά το 1848 , κρίσιμη χρονιά, κατά την οποία σε ολόκληρη την Ευρώπη υπάρχει μία έκρυθμη κατάσταση όπου με την ραγδαία άνοδο της εργατικής τάξης, ως επαναστατική δύναμη, οι έρευνες μειώθηκαν. Οι κυβερνήσεις από εδώ και πέρα θα προτιμούσαν τη χρήση βία παρά τις στατιστικές απογραφές.

Με τη βαθμιαία εμφάνιση της ακαδημαϊκής κοινωνιολογίας επανέρχονται και οι έρευνες. «Το έργο των Thomas και Znaniecki *The Polish Peasant in Europe and America*, χρονολογούμενο από το 1919, κάνει κυρίως χρήση μεθόδων ποσοτικής έρευνας»¹. Την δεκαετία του '30 πέρα από τη σχολή του Σικάγο και η αμερικανική κοινωνιολογία στρέφεται προς τις ποσοτικές έρευνες. Οι πρώτες δημοσκοπήσεις που έγιναν πριν ακόμα από το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οργανώθηκαν από διανοούμενους και κατευθύνονταν από τους ακόλουθους του Roosevelt. Ακόμη, στον τομέα των ερευνών η αμερικανική παράδοση κυριάρχησε τόσο ώστε λίγο έλειψε να ταυτιστεί με τον όρο «γκάλοπ» βολιδοσκόπηση. Δηλαδή των δημοσκοπήσεων της κοινής γνώμης γύρω από τα πολιτικά προβλήματα.

1.Claude Javau, Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή, Αθήνα, εκδ. Τυπωθήτω Γ. Δάρδανος, 1999, σελ. 25

Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί ότι η εντυπωσιακή ανάπτυξη της έρευνας μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο οφείλεται σε δύο βασικές αιτίες. Πρώτον, τις διαρκώς αυξανόμενες ανταγωνιστικές πιέσεις κάτω από τις οποίες λειτουργούν οι σύγχρονες επιχειρήσεις. Και δεύτερον, την εξέλιξη και διάδοση των ηλεκτρονικών υπολογιστών οι οποίοι κάνουν δυνατή τη γρήγορη επεξεργασία τεράστιου όγκου πληροφοριών και επίλυση πολύπλοκων προβλημάτων.

Προχωρώντας διαπιστώνουμε ότι όπως είχε συμβεί ήδη και στις αρχές του προηγούμενου αιώνα έτσι και τώρα, η μεγάλη αύξηση των ερευνών συνοδεύτηκε από την εφαρμογή των στατιστικών μέσων περισσότερο τελειοποιημένων. Τη δεκαετία του '50 – '60 η στατιστική, η μέτρηση των γνώμων και η πληροφορική υπερίσχυσαν στο πεδίο εργασίας των ερευνητών.

Επιπροσθέτως, το 1970 ο Lazarsfeld, ένας από τους κορυφαίους των αμερικάνικων κοινωνιολογικών ποσοτικών ερευνών, ξεκινούσε την εισαγωγή του σε ένα συλλογικό έργο της UNESCO για τις κοινωνικές επιστήμες.

Χρειάζεται επίσης να σημειωθεί ότι ακόμα και σήμερα η επιμονή πολλών παρακινήτων για έρευνες στις κοινωνικές επιστήμες είναι με ποιο τρόπο μπορούν να τους χορηγηθούν σημαντικά οικονομικά ποσά από ιδιωτικά ή δημόσια κονδύλια, για να ξεκινήσουν μία έρευνα.

Είναι φανερό πλέον, ότι το να πραγματοποιηθούν σήμερα έρευνες με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή καθίσταται αναγκαίο.

Κεφάλαιο 4. Πως γίνονται οι έρευνες

4.1. Η έννοια ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί το μέσο επικοινωνίας μεταξύ του ερευνητή που διερευνά το φαινόμενο και του ερωτώμενου που απαντά, συμμετέχοντας με τον τρόπο αυτό, στην διαδικασία αυτή ώστε να εντοπισθούν γεγονότα και λύσεις πάνω στο θέμα που διερευνάται. Η σχέση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί πολλές φορές άμεση ή έμμεση. Και στις δύο περιπτώσεις σημαντικό ρόλο έχει η μέθοδος που θα επιλέξει ο ερευνητής να συγκεντρώσει τα στοιχεία, δηλαδή να επιτελέσει την έρευνα, η οποία όπως έγινε γνωστό παραπάνω, μπορεί να γίνει με την αποστολή του εντύπου μέσω ταχυδρομείου αλλά και με την συμπλήρωσή του, υπό την παρουσία ή όχι του ερευνητή μέσα στο χώρο που βρίσκεται το άτομο, το οποίο θα κληθεί να απαντήσει.

Η δημιουργία του ερωτηματολογίου αποτελεί αδιαμφισβήτητα μια κρίσιμη εργασία η οποία μόνο με την ορθότητα της δημιουργίας μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο μέσο, το οποίο θα ανοίξει στην επιστήμη της έρευνας σημαντικούς δρόμους γνώσης και σκέψης. Ο ρόλος που αναλαμβάνει ο ερευνητής είναι σημαντικός, όχι μόνο για τον ίδιο αλλά και για ότι αφορά και απαρτίζεται γύρω από το θέμα που μελετά αφού όπως εξετάστηκε παραπάνω, μια έρευνα μπορεί να γίνει ο κορμός πολλών κλαδιών.

Αυτό με την σειρά του επιβεβαιώνει και ο Παρασκευόπουλος το 1993, όπου επισήμανε την εξής αναφορά, που συνδέεται άμεσα στην συγκεκριμένη περίπτωση: "Καμία στατιστική έρευνα δεν μπορεί να είναι καλύτερη από το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε σε αυτή". Η προαναφερθείσα φράση, είναι αρκετή ώστε να κατανοηθεί πως όσο αποτελεσματικό και να είναι το σχέδιο δειγματοληψίας το οποίο έχει τεθεί ή όσο άριστη και αν είναι η ανάλυση των στοιχείων δεν αποτελούν τα βασικά κριτήρια για την διεξαγωγή μιας επιτυχημένης και σαφώς έγκυρης έρευνας αφού το κλειδί για όλα τα παραπάνω είναι η σαφήνεια που θα παρουσιάσουν οι ερωτήσεις προς τον πληθυσμό των ατόμων που θα σχετίζονται με την έρευνα ώστε να απαντήσουν σε αυτές με ορθολογικότητα και συνέπεια.

4.2. Μέθοδοι συλλογής υλικού

Το ερωτηματολόγιο δεν μπορεί παρά να χρησιμεύσει στην διαφωτίσει ορισμένων πτυχών της ανθρώπινης κοινωνίας. Οι έρευνες είναι καθαρά επιστημονικής φύσης και

συνδέονται με την πραγματοποίηση της διερευνητικής διαδικασίας σε ένα ορισμένο βαθμό. Η παρατήρηση, η βιβλιογραφική ανασκόπηση, οι ομαδικές συνεντεύξεις και το ερωτηματολόγιο είναι το απαραίτητο εργαλείο.

Η παρατήρηση δεν είναι απαλλαγμένη από κάποια εννοιολογική σύγχυση και διακρίνεται ίσως από μια υπερβολική αυστηρότητα. Ωστόσο μπορεί να δώσει ένα γόνιμο στοχασμό. Ενώ το ερωτηματολόγιο δεν περιλαμβάνει τίποτα πρωτότυπο, παρά αποδεικνύει πως είναι μάλλον το αποτέλεσμα μιας επιμελημένης συλλογής συγγραμμάτων.

Η παρατήρηση: είναι μια μέθοδος συλλογής εμπειρικών δεδομένων, όπως είναι και το ερωτηματολόγιο ή η συνέντευξη. Αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις, ακόμη και στις πειραματικές έρευνες. Η κύρια μεθοδολογική διαφορά της παρατήρησης από τις υπόλοιπες τεχνικές συλλογής δεδομένων είναι ότι η συλλογή των δεδομένων βασίζεται στην περιγραφή ή τη μέτρηση που κάνει ο ίδιος ο ερευνητής σε αντίθεση με τις άλλες μεθόδους όπου τα δεδομένα προέρχονται από τις απαντήσεις που δίνουν οι ίδιοι οι συγκατέχοντες ή από αντικειμενικές μετρήσεις της συμπεριφοράς τους. Αυτή η προσωπική εμπλοκή του ερευνητή ωστόσο δε σημαίνει ότι παρεμβαίνει με οποιονδήποτε τρόπο στο φαινόμενο που παρατηρεί.

Ακριβώς λόγω του ιδιαίτερου χαρακτήρα της, η παρατήρηση θεωρείται ιδανική μέθοδος για αρκετές περιπτώσεις ερευνών. Ιδιαίτερη χρήση της παρατήρησης γίνεται από τους κοινωνικούς ψυχολόγους για τη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς και τη δυναμική της ομάδας. Γενικά, η παρατήρηση θεωρείται ως καταλληλότερη μέθοδος συλλογής δεδομένων για τις έρευνες όπου το αντικείμενο μελέτης είναι ευρέα σύνολα συμπεριφοράς και όπου η συμπεριφορά λαμβάνει χώρα ελεύθερα και αυθόρμητα στο φυσικό της περιβάλλον.

Το περιεχόμενο της παρατήρησης εξαρτάται από τα ερωτήματα ή/και τις υποθέσεις της πραγματοποιούμενης έρευνας. Επομένως, το κύριο μέλημα του ερευνητή στην πρώτη φάση της διαδικασίας αυτής είναι να εξασφαλίσει ικανοποιητική εγκυρότητα περιεχομένου. Δηλαδή, το βαθμό στον οποίο το περιεχόμενο της διαδικασίας καλύπτει με επάρκεια και καταλληλότητα ένα δεδομένο τομέα. Θα πρέπει να καθοριστεί το σύνολο των πιθανών εκφάνσεων των ελαττωμένων μεταβλητών στους συμμετέχοντες της έρευνας για να μην παραλειφθεί κάτι το ουσιώδες. Να καθοριστεί σαφώς το πώς διαφοροποιούνται τα σχετικά από τα μη σχετικά με την έρευνα συμβάντα και να επιλεγεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνόλου των πιθανών αυτών σχετικών με το ερευνώμενο θέμα εκφάνσεων.

Η συνέντευξη: Είναι μία μέθοδος όπου ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει μία σειρά ερωτήσεων του ερευνητή. Με άλλα λόγια λοιπόν αυτό το είδος έρευνας, η συνέντευξη, λειτουργεί σαν μια μέθοδο που σκοπό έχει να οργανώσει μια σχέση προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα σε δύο πρόσωπα, δηλαδή το συνεντευκτή και τον ερωτώμενο, έτσι ώστε με τον τρόπο αυτό να επιτρέψει στον πρώτο τη συλλογή ορισμένων πληροφοριών από το δεύτερο πάνω σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο. Η συνέντευξη, τόσο ως μέθοδος συλλογής ερευνητικών δεδομένων όσο και ως προς το σκοπό και το περιεχόμενό της, μοιάζει πολύ με το ερωτηματολόγιο αφού και στις δύο περιπτώσεις, ο ερευνητής χρησιμοποιεί μια σειρά από ερωτήσεις, οι οποίες έχουν επιλεγεί με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτουν ένα ερευνητικό θέμα. Η διαφορά μεταξύ τους έγκειται στη μορφή επικοινωνίας μεταξύ του ερευνητή και του εξεταζόμενου.

Ο τύπος μιας συνέντευξης μπορεί να κυμαίνεται από την πλήρως δομημένη μέχρι τη μη δομημένη ή μη κατευθυνόμενη, ανάλογα με το είδος της επικοινωνίας που θέλει συνεντευκτής να επιτύχει και το βαθμό ελευθερίας για τον τρόπο που θα κατευθύνει και θα πραγματοποιήσει την κάθε συνέντευξη ο ερευνητής.

Αξίζει να αναφερθεί, πως για μια επιτυχημένη και ολοκληρωμένη, δομημένη συνέντευξη, τα ερωτήματα και η διατύπωσή τους θα πρέπει από πριν να έχουν καθοριστεί. Ο συνεντευκτής καθορίζει τις φράσεις και τα είδη των απαντήσεων που πρέπει να χρησιμοποιήσει ο ερωτώμενος για να απαντήσει. Οι περισσότερες ερωτήσεις είναι συνήθως κλειστές, δηλαδή ο τύπος της απάντησης έχει προκαθοριστεί από το έντυπο που χρησιμοποιεί ο συνεντευκτής. Όλες οι ερωτήσεις τίθενται πάντα με την ίδια σειρά και με την ίδια διατύπωση για όλους τους ερωτώμενους εκτός από την περίπτωση που έχει επιλεγεί η τυχαία παρουσίαση των ερωτήσεων ή όταν χρησιμοποιείται η μέθοδος εναλλαγής των ερωτήσεων.

Γενικά, ο συνεντευκτής δεν μπορεί να προσθέσει νέες ερωτήσεις, εκτός αν θέλει να διευκρινίσει το νόημα των απαντήσεων του ερωτώμενου. Ουσιαστικά, μια δομημένη συνέντευξη είναι σαν να δίνει ο συνεντευκτής στον ερωτώμενο ένα ερωτηματολόγιο για να το συμπληρώσει προφορικά, ενώ ο ίδιος καταγράφει τις απαντήσεις του ερωτώμενου σύμφωνα με προκαθορισμένους τύπους απαντήσεων που έχουν κωδικοποιηθεί εκ των προτέρων σε ένα τυποποιημένο έντυπο.

Αντίθετα, στη μη δομημένη συνέντευξη δεν υπάρχει κάποιος κατάλογος συγκεκριμένων ερωτήσεων. Προτού αρχίσει η συνέντευξη, γίνεται μια περιληπτική παρουσίαση της σειράς των θεμάτων που θα διερευνηθούν σε κάθε ερωτώμενο. Ο

συνεντευκτής διατηρεί τη μεγαλύτερη δυνατή ευκαμψία, ώστε να μπορεί να κάνει ερωτήσεις ανάλογα με τις πληροφορίες που εμφανίζονται στην πορεία της συζήτησης. Έτσι, οι περισσότερες ερωτήσεις προκύπτουν από το άμεσο πλαίσιο της κάθε συνέντευξης και γίνονται στην πορεία της συζήτησης. Τα ερωτήματα είναι εξατομικευμένα ώστε να επιτευχθεί μια επικοινωνία με τον ερωτώμενο σε βάθος. Το βασικό χαρακτηριστικό της μη δομημένης συνέντευξης είναι ότι εκτυλίσσεται με ένα φυσικό τρόπο, έτσι που να μοιάζει με μια κανονική καθημερινή συζήτηση.

Το ερωτηματολόγιο: Μία ακόμη βασική μέθοδος για τη συλλογή υλικού πρωτογενών στοιχείων είναι το ερωτηματολόγιο. Με τη μέθοδο αυτή συγκεντρώνονται στοιχεία με βάση τις απαντήσεις που θα δώσουν οι ερωτώμενοι σε ένα συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο. Το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου εξαρτάται από το σκοπό της έρευνας. Ο δε σκοπός της έρευνας θα εξαρτηθεί από το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η επιχείρηση. Βασικό πλεονέκτημα και αυτής της μεθόδου είναι πως συλλέγουν τα στοιχεία τους από πρωτογενείς πηγές.

Η έρευνα με ερωτηματολόγιο πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο περιορισμένη σε έκταση και συναφής με την ερευνητική υπόθεση της μελέτης, έτσι ώστε να αυξάνεται η πιθανότητα συμπλήρωσής του ερωτηματολογίου. Η συμπλήρωσή του ενδέχεται να πραγματοποιηθεί μέσω αποστολής ταχυδρομείου όπου περιλαμβάνονται μέσω αυτής και οι οδηγίες για την απάντησή του ή άλλες φορές μπορεί να συμπληρωθεί επί τόπου, ατομικώς ή ομαδικός υπό την παρουσία του ερευνητή.

Επομένως, είναι αναγκαίο ο ερευνητής να ακολουθεί ορισμένους κανόνες, οι οποίοι θα τον οδηγήσουν στην δημιουργία ενός στοχευόμενου ερωτηματολογίου. Ορισμένες από αυτές τις οδηγίες έχουν να κάνουν με το κατά πόσο οι ερευνητές έχουν κατανοήσει τον σκοπό και τον στόχο που τίθεται μέσα από μια έρευνα. Το στάδιο αυτό είναι εξίσου σημαντικό αφού μέσα από τον τρόπο αυτό, το άτομο μπορεί να δημιουργήσει ή και να επιλέξει το κατάλληλο ερωτηματολόγιο.

Για τον λόγο αυτό όλες οι ερωτήσεις ή προτάσεις που διατυπώνονται μέσα στο έντυπο, θα πρέπει να παρουσιάζουν μια σχετικότητα με την θεματολογία της έρευνας για να μην αποπροσανατολίσουν τον ερωτώμενο, σε λανθασμένες εντυπώσεις και συνεπώς απαντήσεις. Επιπλέον ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό, της περίπτωσης αυτής, που είναι αδήριτη ανάγκη να ακολουθείται είναι η έκταση του ερωτηματολογίου, η οποία είναι επιτακτική ανάγκη να μην ξεπερνά την κανονική αφού σε αντίθετη περίπτωση μειώνονται οι

πιθανότητες απάντησης των ατόμων. Διότι, αν ένα ερωτηματολόγιο ακολουθήσει τα παραπάνω λανθασμένα χαρακτηριστικά, μπορεί να οδηγήσει τον ερευνητή στην δημιουργία ενός νέου, πράγμα που σηματοδοτεί μια χρονοβόρα και εξίσου ριψοκίνδυνη διαδικασία, με αποτελέσματα που πάλι να είναι αμφίβολα.

Παράδειγμα

Για τη μέτρηση της ποιότητας ζωής χρησιμοποιούνται, από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990, το EuroQoI-5D (αποτελούμενο από 5 ερωτήσεις) και το Short Form (36) Health Survey (αποτελούμενο από 36ερωτήσεις). Τα δύο παραπάνω, αποτελούν δύο σημαντικά ερωτηματολόγια, τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί σε πολλές μελέτες. Μέσα από αυτά τα δύο ερωτηματολόγια, γίνεται σαφές, πως η προσπάθεια για δημιουργία ενός εκ νέου ερωτηματολογίου που θα αφορά την μέτρηση για την ποιότητα ζωής, όπως άλλωστε λειτουργούν και τα αναφερόμενα EuroQoI-5D και το Short Form (36) Health Survey, είναι μια αναμφίβολα χρονοβόρα διαδικασία, με απροσδιόριστα αποτελέσματα αφού το νέο αυτό όργανο θα πρέπει να δοκιμαστεί και να εξεταστεί.

Η υλοποίηση επομένως μιας έρευνας συνιστά, μια βιβλιογραφική ανασκόπηση, η οποία θα προσφέρει στον ερευνητή την δυνατότητα να κατανοήσουν περισσότερο το αντικείμενο μελέτης και συνεπώς μέσα από αυτή την διαδικασία να επιλέξουν το κατάλληλο ερωτηματολόγιο για την μελέτη και έρευνα που θα αναπτύξουν. Βέβαια αν δεν υπάρχουν ερωτηματολόγια που παρουσιάζουν μια σχετικότητα με την θεματολογία της μελέτης, όπως έχει γίνει γνωστό, υπάρχει η δυνατότητα ενός νέου, μια διαδικασία κατά την οποία σίγουρα συνιστάται η υπομονή και επιμονή ώστε να αναδειχτεί και να σιγουρευτεί η εγκυρότητά του. Βέβαια, δεν πρέπει να αγνοείται και η χρήση ενός υπάρχων ερωτηματολογίου, στο οποίο μπορούν να προστεθούν νέα στοιχεία, τα οποία θεωρούνται σημαντικά για την ανάπτυξη της έρευνας.

Πλεονεκτήματα

Τα ερωτηματολόγια είναι ένα βασικό όργανο για την συλλογή στοιχείων και δεδομένων επειδή μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα και με ένα περιορισμένο κόστος, είναι δυνατόν να συγκεντρώσει τα επιθυμούμενα δεδομένα, τα οποία σχετίζονται με το ζήτημα που διερευνά. Ο όγκος όλων των πληροφοριών μπορεί να πραγματοποιηθεί από

γεωγραφικά απομακρυσμένες ομάδες και οι απαντήσεις που θα δοθούν μπορούν να αφορούν και από την άλλη μεριά πολλά θέματα.

- Παρουσίαση ευκολίας σε ότι αφορά την χρήση και την ανάπτυξή του.
- Άνεση στις απαντήσεις των ερωτώμενων αφού δεν τίθεται πιθανότητα υπογραφής ή οποιοδήποτε άλλου στοιχείου.
- Ο ερευνητής δεν έχει την δυνατότητα να επηρεάσει και να κατευθύνει τις απαντήσεις.
- Είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος.

Μειονεκτήματα

Τα μειονεκτήματα που εμφανίζονται παρακάτω, αφορούν κυρίως την δυσκολία που αντιμετωπίζει ο ερευνητής, στην προσπάθειά του να συγκεντρώσει τα απαραίτητα στοιχεία για το εξεταζόμενο φαινόμενο, σε ερωτήσεις που έχουν τεθεί ανοιχτές. Ένα άλλο μειονέκτημα είναι ο τρόπος κατά τον οποίο ο ερευνητής "αναγκάζει" τον ερωτώμενο να απαντήσει σε ερωτήσεις με ένα και μοναδικό τρόπο.

4.3. Δημιουργία ερωτηματολογίου

Για να συντελέσει ένας ερευνητής σε μια επιτυχή έρευνα, είναι επιτακτική ανάγκη να ακολουθούνται και να εφαρμόζονται τα παρακάτω βήματα έτσι ώστε με τον τρόπο αυτό να δομηθεί ένα ερωτηματολόγιο με την πληρότητα και την συνάφεια που απαιτείται για οποιαδήποτε ζήτημα αφορά την συνοχή και την κατάλληλη δομή. Επίσης θα πρέπει να έχει την τελειότητα που απαιτείται και του αρμόζει ως προς την παρουσίασή του και να διαθέτει βασικές οδηγίες και άλλες χρήσιμες πληροφορίες που θα σχετίζονται με την συμπλήρωσή του.

Αναλυτικά, το βασικό στοιχείο που είναι αναγκαίο να ακολουθεί ένα ερωτηματολόγιο, είναι η πληρότητα, η οποία έχει να κάνει με την κάλυψη κάθε ερευνώμενου χαρακτηριστικού. Έπειτα η σαφήνεια, η οποία αναφέρεται στον πληθυσμό των ατόμων που θα απαντήσουν τις απαντήσεις για το ζήτημα που ερευνάται αφού κρίνεται αναγκαίο, η ομάδα που δώσει ένας μέρος των στοιχείων να παρουσιάζει μια οποιαδήποτε γνώση στο αντικείμενο που θα ερωτηθεί. Με την σειρά αυτή, το ερωτηματολόγιο θα πρέπει να περιλαμβάνει ερωτήσεις οι οποίες θα παρουσιάζουν μια σχετικότητα αναμεταξύ τους, γεγονός φυσικά αναγκαίο ώστε να οδηγούν έμμεσα τον ερωτώμενο στην επιθυμητή κατεύθυνση.

Η σειρά των ερωτήσεων είναι πάντοτε σημαντική διότι ο ερωτώμενος συνήθως αποφεύγει να απαντήσει κατά ένα μέρος, προσωπικές του ερωτήσεις, εκ των οποίων ορισμένες από αυτές είναι το εισόδημα ή ακόμα και αν το ζευγάρι είναι χωρισμένο. Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητο τέτοιου είδους ερωτήσεις να τίθενται στα μέσα του ερωτηματολογίου και όχι στην αρχή.

Η έκταση του συγκεκριμένου εργαλείου θα πρέπει να είναι σίγουρα μικρή διότι σε αντίθετη περίπτωση ο ερωτώμενος θα χάσει το ενδιαφέρον του και πιθανόν είτε να μην συνεχίσει την συμμετοχή του σε ότι αφορά την απάντηση ή να συμπληρώσει με στοιχεία τα οποία να μην είναι ορθά, πράγμα που μπορεί να εμποδίσει τον ερευνητή να εστιάσει την ερευνά του σε πραγματικές απόψεις. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο να σημειωθεί και η ποιότητα του χαρτιού, η οποία θα πρέπει να είναι άριστης κατάστασης ώστε να προκαλέσει θετική εντύπωση στο άτομο που θα συμμετάσχει. Μέσα σε αυτό συνεπάγονται και η χρήση χρωμάτων, κατευθυντήριων τόξων αλλά και συμβόλων που δεν θα συμβάλλουν μόνο στην επιτυχή κατανόηση του ερωτώμενου για την θεματολογία της έρευνας αλλά θα προσφέρει μια εξαιρετική βοήθεια και στο άτομο που αναπτύσσει την έρευνα.

Η σαφήνεια δεν αναφέρεται μόνο στο περιεχόμενο των πληροφοριών αλλά και στο άτομο το οποίο πρέπει να δώσει τις απαντήσεις. Η συνοχή αναφέρεται στην ανάγκη οργανικής σύνδεσης των επιμέρους ερωτημάτων μεταξύ τους.

Συγγενή ερωτήματα πρέπει να εμφανίζονται στο ερωτηματολόγιο ομαδοποιημένα και να ερωτώνται μαζί, προκειμένου η σκέψη και η μνήμη του ερωτώμενου να κατευθύνεται ευκολότερα στις σωστές απαντήσεις. Η κατάλληλη δομή του ερωτηματολογίου, δηλαδή η σειρά με την οποία θα τεθούν οι ομάδες ερωτήσεων, είναι επίσης μεγάλης σημασίας στην αύξηση του βαθμού ανταπόκρισης του κοινού. Είναι αυτονόητο, αλλά δεν εφαρμόζεται πάντοτε, ότι προσωπικές ή γενικότερα ερωτήσεις που δεν απαντά εύκολα το κοινό (εισόδημα, ύπαρξη διαζυγίου, κλπ.) δεν πρέπει να τίθενται στην αρχή ενός ερωτηματολογίου.

Τέλος, η έκταση του ερωτηματολογίου πρέπει να είναι σχετικά σύντομη διότι σε αντίθετη περίπτωση ο ερωτώμενος πιθανόν να κουραστεί και να μην συνεχίσει την συμμετοχή του στην απάντηση των ερωτήσεων που του έχουν τεθεί ή να απαντήσει χωρίς ορθολογικότητα πράγμα που όπως έχει αναφερθεί, παρεμποδίζει την επιτυχή συνέχεια της μελέτης. Κατά το πλαίσιο αυτό αξίζει να σημειωθεί, η προσοχή που πρέπει να εστιαστεί για την επιλογή του χαρτιού αφού σε περίπτωση που έχει μια πολύ καλή ποιότητα δημιουργεί πολύ καλή προδιάθεση για την σοβαρότητα της έρευνας και με τον τρόπο αυτό δεν

αυξάνονται μόνο οι πιθανότητες συμμετοχής αλλά και η προσπάθεια των ατόμων να απαντήσουν με βάση την κρίση και όχι την επιπολαιότητα.

Για τον λόγο αυτό, στο έντυπο θα πρέπει να χρησιμοποιούνται χρώματα αλλά και σύμβολα, τα οποία όχι μόνο θα κατευθύνουν τον ερωτώμενο προς την επιτυχή συμμετοχή και συμβολή του στην έρευνα αλλά θα προσφέρουν και μια μεγάλη βοήθεια και στον ερευνητή ο οποίος θα μπορεί μέσα από αυτούς τους ειδικά διαμορφωμένους σχεδιασμούς να συλλέξει με σιγουριά τα στοιχεία που του έχουν δοθεί.

Κλειστές και Ανοιχτές ερωτήσεις

Οι ερωτήσεις των ερωτηματολογίων κατά κανόνα διακρίνονται σε «κλειστές» και «ανοικτές». Κάθε μια από τις δύο κατηγορίες λειτουργεί όπως θα εξεταστεί και παρακάτω διαφορετικά εξυπηρετώντας ωστόσο τον ίδιο σκοπό δηλαδή μια επιτυχημένη έρευνα. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί πως κατά την ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου δεν είναι απαραίτητο και να χρησιμοποιηθούν μόνο αυτά τα δύο είδη αν και πολλές είναι οι φορές που έχει παρατηρηθεί και η ταυτόχρονη χρησιμοποίηση και των δυο. Σε αυτό σημαντικό ρόλο θα έχει και η φύση του ερωτηματολογίου.

Αναγκαία ωστόσο και σαφώς πιο χρησιμοποιήσιμη είναι η εφαρμογή των κλειστών ερωτήσεων σε ένα έντυπο αφού όπως εύκολα μπορεί να γίνει σαφές, στην περίπτωση αυτή ο χρόνος που θα χρειαστεί να απαντήσουν οι συμμετέχοντες είναι φυσικά ποιά λίγος.

Ο απαιτούμενος στόχος των ανοιχτών ερωτήσεων κατά την χρήση τους είναι οι ερωτώμενοι να απαντήσουν αυτό που οι ίδιοι επιθυμούν. Πιο συγκεκριμένα, η το είδος αυτό των ερωτήσεων δεν έχουν συγκεκριμένες ερωτήσεις, δίνοντας με τον τρόπο αυτό στα άτομα που συμμετέχουν στην εκάστοτε έρευνα να απαντήσουν με τον τρόπο που επιθυμούν. Ένα παράδειγμα που συνάπτεται με την κατηγορία αυτή είναι «Ποιά είναι η άποψή σας για την όξυνση την οικονομικής ύφεσης η οποία μαστίζει ολόκληρο τον πληθυσμό;»

Κατά κανόνα η συγκεκριμένη κατηγορία αποτελεί μεγάλη βοήθεια κυρίως για τις ποιοτικές έρευνες και όχι τόσο για τις ποσοτικές. Στην πραγματικότητα οι «ανοικτές» ερωτήσεις τείνουν να είναι πιο αποδοτικές για τους ερευνητές αφού η σαφήνεια και η λεπτομερής καταγραφή των απαντήσεων προσφέρουν περισσότερες πληροφορίες και σαφώς περισσότερα στοιχεία για την έρευνα που έχει αναλάβει ο ερευνητής.

Στις «κλειστές» ερωτήσεις οι ερευνητές προκαθορίζουν τις απαντήσεις, οπότε οι συμμετέχοντες καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των προκαθορισμένων απαντήσεων. Ο χρόνος που απαιτείται για την απάντησή τους είναι σαφώς πιο μικρός. Ελαχιστοποίηση του χρόνου ωστόσο συναντούμε και κατά την εισαγωγή των στοιχείων στη βάση των δεδομένων πράγμα που απαιτεί λιγότερο κόπο για του ερευνητές . Οι απαντήσεις στην κατηγορία αυτή είναι τύπου:

- “Ναι” ή “Όχι”. Για παράδειγμα, η ερώτηση “Είστε καπνιστής τη στιγμή αυτή;” με πιθανές απαντήσεις «ναι» ή «όχι».
- “ΣΩΣΤΟ”, “Λάθος” ή “Δεν γνωρίζω”. Για παράδειγμα, η δήλωση “Δωρητές ιστών και οργάνων μπορούν να γίνουν μόνο άτομα ηλικίας >18 ετών”, με πιθανές απαντήσεις «σωστό», «λάθος» ή «δεν γνωρίζω».

Κεφάλαιο 5. Εγκυρότητα

Σημσιολογικά η εγκυρότητα προέρχεται από την γνωστή λατινική λέξη “validus”, η οποία αποδίδει τον όρο του ισχυρού. Κατά κανόνα η λέξη αυτή μπορεί να αποκτήσει ποίκιλες ερμηνείες, αφού σημαντικό ρόλο έχει το επίθετο ή φυσικά και το ουσιαστικό το οποίο μπορεί να είναι πλάι στην συγκεκριμένη.

Η έρευνα, όπως έχει γίνει γνωστό και από τα παραπάνω κεφάλαια, στοχεύει στην συγκέντρωση των κατάλληλων δεδομένων, τα οποία έπειτα θα αναλυθούν με σκοπό να διεξαχθούν τα κατάλληλα συμπεράσματα. Για να επιτευχθεί η διαδικασία αυτή, θα πρέπει το έντυπο, γνωστό ως ερωτηματολόγιο, να ακολουθεί τους κατάλληλους κανόνες ώστε να κριθεί κατά την μελέτη του, αξιόπιστο και σαφώς έγκυρο, ως προς το θέμα που θα διερευνάται.

Όπως καθίσταται σαφές, τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιούνται σε μελέτες, όπως είναι η υγεία, είναι αναγκαίο να εμφανίζουν χαρακτηριστικά της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας. Σαφώς, τα δύο συγκεκριμένα στοιχεία δεν αλληλοσυνδέονται, αφού κάλλιστα, ένας μελετώμενος πληθυσμός μπορεί να εμφανίζει την προαπαιτούμενη εγκυρότητα και αξιοπιστία ενώ ένας άλλος να μην αναδεικνύει μια παρόμοια και φυσικά επιθυμητή ενέργεια. Για τον λόγο αυτό, οι ερευνητές, πρέπει να παρακολουθούν στενά την πορεία και την εξέλιξη της μελέτης, ώστε να αποφευχθούν τέτοιου είδους ανεπιθύμητα γεγονότα, τα οποία σίγουρα θα δυσκολέψουν και θα καθυστερήσουν την τελική πορεία και αξιοπιστία της έρευνας.

Παρ' όλη την αναγκαιότητα αυτής της διαδικασίας, έχει παρατηρηθεί κατά ένα μεγάλο ποσοστό, να μην ακολουθείται από ορισμένους ερευνητές. Στην περίπτωση αυτή, όπως γίνεται αντιληπτό η ανάπτυξη του ερωτηματολογίου αλλά και τα δεδομένα που δίνονται για μελέτη είναι αρνητικά. Ο μόνος τρόπος που μπορεί να ανατρέψει την όλη αυτή διαδικασία, η εκ νέου διαδικασία μελέτης, κατά την οποία ο ερευνητής θα διορθώσει τυχόν παραλείψεις και λάθη. Φυσικά, η περίπτωση αυτή είναι σαφώς χρονοβόρα και απαιτεί ένα μεγάλο κόστος.

Για τον λόγο αυτό, αρχικά θεωρείται αδήριτη ανάγκη, η διεξαγωγή μιας πιλοτικής μελέτης, η οποία θα επιτελεστεί σε ένα μικρό αριθμό συμμετεχόντων, ο οποίος θα προσεγγίζεται στα τριάντα έως πενήντα άτομα. Έπειτα μέσα από την συγκεκριμένη διαδικασία ο ερευνητής θα πραγματοποιεί έναν έλεγχο ώστε να επιβεβαιωθεί αν το αποτέλεσμα ακολουθείται από τα βασικά χαρακτηριστικά της εγκυρότητας και αξιοπιστίας ώστε σε τυχόν περίπτωση λάθους να είναι εφικτή και εύκολη η διόρθωση του. Κατά την περίπτωση αυτή, θα διεξαχθεί ένας ακόμη έλεγχος ο οποίος θα επιβεβαιώνει πλέον την

τήρηση των προαπαιτούμενων χαρακτηριστικών όπου και έτσι θα μπορεί με ασφάλεια και σιγουριά να μοιράσει το σωστό έντυπο σε όλους τους ερωτώμενους.

5.1. Εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής

Η σημασία και συνεπώς ο σκοπός της εγκυρότητας της εννοιολογικής κατασκευής, ειδικεύεται στον βαθμό με τον οποίο ένα έντυπο ερωτηματολογίου μπορεί να αντανακλά στο θεωρητικό νόημα της έννοιας. Είναι κατανοητό πως τα ερωτηματολόγια τα οποία παρουσιάζουν μεγαλύτερη αξία ως προς την εμφάνιση της εγκυρότητας του περιεχομένου είναι απαραίτητα στο να συμπεριληφθούν στο ερωτηματολόγιο που θα έχει πάρει την τελική του μορφή.

Η εγκυρότητα εννοιολογικής μορφής εξετάζει ερωτηματολόγια τα οποία προσεγγίζονται ως προς την έρευνα και την μελέτη των κοινωνικών επιστημών, την εκπαίδευση, την ψυχολογία αλλά και τις κοινωνικές επιστήμες.

Ο έλεγχος που θα επιτελεστεί στην περίπτωση αυτή, είναι κατά ένα μέρος υποκειμενικός, για τον λόγο αυτό καλείται επιτακτική ανάγκη η υλοποίηση μελέτης σε χώρες διαφορετικές αλλά και σε πληθυσμούς που θα διαφέρουν μεταξύ τους.

5.1.2. Εγκυρότητα κριτηρίου

Η εγκυρότητα κριτηρίου, αφορά ένα βασικό κριτήριο το οποίο υπάρχει ήδη σε ένα υπάρχον ερωτηματολόγιο και το οποίο έχει εξεταστεί και επιβεβαιωθεί για την εγκυρότητα και σαφώς ακόμα και για την αξιοπιστία του. Το προαναφερθέν κριτήριο αποτελεί μια μέθοδο αναφοράς για ένα νέο ερωτηματολόγιο ώστε να επιβεβαιωθεί και στο ίδιο η εγκυρότητα η οποία απαιτείται. Σημαντικό ρόλο στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι το γεγονός πως και τα δύο αυτά ερωτηματολόγια, θα πρέπει να ακολουθούν την ίδια έννοια.

Η περίπτωση αυτή κατά κύριο λόγο, χρησιμοποιείται, ως ένα βοηθητικό εργαλείο για την δημιουργία ενός νέου ερωτηματολογίου, το οποίο φυσικά θα περιλαμβάνει λιγότερα δεδομένα αφού η έκτασή του θα είναι μικρότερη πράγμα, αντίθετο αφού ένα ήδη υπάρχον τέτοιο έντυπο θα είναι μεγαλύτερο και θα έχει ελεγχθεί ως προς τα χαρακτηριστικά της εγκυρότητας. Σημαντικό να αναφερθεί στο κεφάλαιο το οποίο εξετάζεται την παρούσα

στιγμή είναι η διάκριση της εγκυρότητας, σε δύο κατηγορίες, γνωστές ως την ταυτόχρονη και προβλεπτική εγκυρότητα.

Η ταυτόχρονη εγκυρότητα παρουσιάζει τον συντελεστή αλλά και τον βαθμό συσχέτισης ανάμεσα σε ένα υπάρχον ερωτηματολόγιο αλλά και σε ένα άλλο που τώρα δημιουργείται. Βασικό στοιχείο το οποίο θα παρουσιάσει την συσχέτιση μεταξύ των δύο εντύπων είναι η ταυτόχρονη συμπλήρωσή τους την ίδια στιγμή. Με τον τρόπο αυτό κρίνεται σαφώς ποιά εύκολο να ελεγχθεί και να επιβεβαιωθεί η θετικότητα συσχέτισης, η οποία έπειτα θα επιβεβαιώσει τον βαθμό αξιοπιστίας μεταξύ των δυο ερωτηματολογίων.

Αντίθετα η προβλεπτική εγκυρότητα, έχει σαν στόχο τον έλεγχο ως προς τον βαθμό και την δυνατότητα, ενός νέου ερωτηματολογίου να προβλέψει γεγονότα και καταστάσεις, οι οποίες έχουν χαρακτήρα το μέλλον. Συγκεκριμένα, μελετάται, η βαθμολογία ενός νέου εντύπου ώστε να επιβεβαιωθεί η δυνατότητα να προβλέψει την βαθμολογία ενός ήδη υπάρχον. Για να επιτευχθεί ο ζητούμενος αυτός στόχος, θα πρέπει το νέο έντυπο να συμπληρωθεί σε μια στιγμή σαφώς συγκεκριμένη και αντίστοιχα το υπάρχον να συμπληρωθεί μετέπειτα. Με τον τρόπο αυτό όπως έχει αναφερθεί, αρχικά θα ελεγχθεί η συσχέτιση των δύο ερωτηματολογίων, η οποία κατά την επιβεβαίωση της θα δηλώνει την ύπαρξη εγκυρότητας του νέου ερωτηματολογίου.

Κεφάλαιο 6. Αξιοπιστία

Με την ευρεία έννοια, όταν σε μια μέτρηση δεν υπάρχει τυχαίο σφάλμα, τότε η μέτρηση λέγεται ότι έχει αξιοπιστία, ακρίβεια, αναπαραγωγιμότητα, συνέπεια. Η παρουσία τυχαίου σφάλματος καθιστά τη μέτρηση αναξιόπιστη και ανακριβή.

Η αναφορά στην αξιοπιστία ενός ερωτηματολογίου, συνδέεται σθεναρά με την σταθερότητα αλλά και την μεταβλητή την οποία κατά κύριο λόγο μετρά. Η πιθανότητα για την αύξηση και την παρουσίαση της αξιοπιστίας ενός εντύπου σαν το ερωτηματολόγιο, θα συμπίπτει κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην μείωση του τυχαίου σφάλματος.

Η αξιοπιστία ενός ερωτηματολογίου εξαρτάται κατά κύριο λόγο, παρατηρείται στις απαντήσεις των ερωτώμενων. Για τον λόγο αυτό, όπως έχει επισημανθεί και στα παραπάνω κεφάλαια, θεωρείται αδήριτη ανάγκη σε μια μελέτη, να υλοποιείται έλεγχος για την αξιοπιστία αυτού του εντύπου αφού δεν έχει τόσο μεγάλη σημασία η παρουσίαση αξιοπιστίας σε προηγούμενες έρευνες.

Η αξιοπιστία ενός ερωτηματολογίου αφορά:

1. Την αξιοπιστία ελέγχου-επανελέγχου
2. Την αξιοπιστία εναλλακτικών μορφών
3. Την αξιοπιστία εσωτερικής συνέπειας
4. Την αξιοπιστία μεταξύ των παρατηρητών

Κατά κανόνα, όταν δεν παρουσιάζεται τυχαίο σφάλμα κατά την μέτρηση, τότε, όπως έχει γίνει γνωστό η μέτρηση, έχει αξιοπιστία. Αντίθετα η ύπαρξη και προβολή ενός τυχαίου σφάλματος καθιστά την μέτρηση σαφώς αναξιόπιστη.

Στο κεφάλαιο αυτό, ενδίδετε σημαντική η αναφορά της ακριβής έννοιας, του τυχαίου σφάλματος, το οποίο ονομάζεται η διαφορά ανάμεσα σε μια μεταβλητή και συγκεκριμένα στην εμπειρική τιμή της και στην μέση τιμή. Αναφορικά η πρώτη μεταβλητή προκύπτει μέσα από μια μέτρηση και η δεύτερη παρουσιάζεται μέσα από ένα σύνολο μετρήσεων.

Παράδειγμα

Εάν ένα άτομο ανεξαρτήτου ηλικίας ζυγιστεί σε μια ζυγαριά δέκα φορές συνεχόμενα και το αποτέλεσμα που θα παρουσιάσει όλες τις φορές είναι το ίδιο τότε θα μπορεί να επισημανθεί πως η ζυγαριά εκθέτει ένα αξιόπιστο αποτέλεσμα και επομένως είναι ακριβής. Επομένως, κατά κύριο ρόλο έχει η μεταβλητότητα, η οποία όσο μεγαλύτερη είναι τόσο μικρότερη θα είναι η ακρίβεια του εργαλείο μέτρησης και συγκεκριμένα της περίπτωσης αυτής, της ζυγαριάς.

Επιπλέον, αν σε περίπτωση που μια άλλη ζυγαριά θεωρηθεί μέθοδος αναφοράς, όπου κατά την οποία το βάρος του ατόμου θα είναι παραδείγματος χάρη 75 kg, τότε σαφώς η πρώτη ζυγαριά στην οποία επιτελέστηκαν οι μετρήσεις θα είναι και η αξιόπιστη. Επομένως όσο η απόσταση του μέσου βάρους που παρουσιάστηκε από τις επαναλαμβανόμενες μετρήσεις της πρώτης ζυγαριάς στην οποία το άτομο ζυγίστηκε και του πραγματικού βάρους που εκτέθηκε στην δεύτερη, είναι μεγαλύτερη, τόσο μικρότερη είναι και η εγκυρότητα της ζυγαριάς.

Είναι λοιπόν κατανοητό, πως μπορεί να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες η μέθοδος μέτρησης να εμφανίζει δείγματα αξιοπιστίας χωρίς ωστόσο αυτό να συνεπάγεται ότι θα συνδέεται με μια πολύ καλή εγκυρότητα. Το γεγονός αυτό επιτελείται διότι μπορεί μια μεταβλητή να παρουσιάζει τις ίδιες τιμές αλλά ταυτόχρονα είναι δυνατόν οι μετρήσεις της μεταβλητής να παρουσιάζουν μια απόσταση.

Κεφάλαιο 7. Ποιες εταιρίες δραστηριοποιούνται

Στην Ελλάδα αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο, υπάρχουν πολλές εταιρίες που είτε δραστηριοποιούνται στον χώρο των ερευνών και διεξάγουν έρευνες με ερωτηματολόγια, είτε απλά παρέχουν τις δομές ώστε να διεξαχθούν.

Στην πρώτη περίπτωση η ΕΛΣΤΑΤ, η Metron Analysis και η GPO είναι εταιρίες που αναλαμβάνουν να διεκπεραιώσουν έρευνες. Όχι μόνο φτιάχνοντας το ερωτηματολόγιο, που χρειάζεται για την έρευνα, αλλά και διανέμοντας το στους ερωτώμενους και συγκεντρώνοντας τα δεδομένα τα οποία αναλύουν. Τέλος τα αποτελέσματα τα στέλνουν στους ερευνητές ή τις εταιρίες που τους ανέθεσαν να κάνουν την έρευνα.

Στην δεύτερη περίπτωση το μόνο που κάνουν οι εταιρίες, όπως για παράδειγμα η Google, είναι να προσφέρουν μόνο την πλατφόρμα. Εκεί ο ερευνητής δομεί μόνος του τις ερωτήσεις και τις ανακοινώνει στους ερωτώμενους μέσω της πλατφόρμας όπου στη συνέχεια αναλύει τα δεδομένα και εξάγει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Κεφάλαιο 8. Γιατί χρειάζονται οι έρευνες

Είναι γνωστό ότι, δεν ξεκινάει κάποιος μία έρευνα, για να γεμίσει ή να σκοτώσει τον ελεύθερο χρόνο του. Η έρευνα λοιπόν χαρακτηρίζεται από μία σειρά αντικειμενικών σκοπών, που έχουν σχέση με τον επιλεγμένο πληθυσμό, τον οποίο επιθυμεί να μελετήσει κανείς.

Ας αναλύσουμε, την συμβολή της έρευνας στην επιχειρηματικότητα. Η έρευνα αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στον καταναλωτή, πελάτη και του κοινού χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες πληροφορίες προκειμένου να εντοπιστούν και να ορισθούν ευκαιρίες και προβλήματα, ώστε με τον τρόπο αυτό έπειτα να αξιολογηθούν και να σχεδιαστούν πιο αποτελεσματικές ενέργειες μάρκετινγκ. Με άλλα λόγια συνδέει την επιχείρηση με το περιβάλλον της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό, την συλλογή, την ανάλυση και την ερμηνεία πληροφοριών, τις οποίες θα χρησιμοποιήσει η έρευνα για να κατανοήσει το εξωτερικό περιβάλλον ώστε με την σειρά αυτή να εντοπισθούν οι εξωτερικές πραγματικότητες, τα προβλήματα αλλά και οι ευκαιρίες ώστε να αναπτυχθούν και να αξιολογηθούν οι κατάλληλες ενέργειες. Η παραπάνω ενέργεια αποτελεί μια λειτουργία διευκόλυνσης ώστε οι επιχειρήσεις να μπορούν να αναπτύξουν νέα προϊόντα και να μπορούν να κερδοφορήσουν από τα ήδη υπάρχοντα.

Η μελέτη ωστόσο των καταναλωτικών αξιών που θα χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη της έρευνας δεν γίνεται για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα αφού οι ανάγκες των καταναλωτών είναι κινούμενοι στόχοι, οι οποίοι χρειάζονται διαρκεί παρακολούθηση, διαφορετικά η επιχείρηση δεν θα μπορεί να είναι ανταγωνιστική. Οι υπεύθυνοι είναι αναγκαίο να επενδύουν διαρκώς στην έρευνα προκειμένου να εξετάζουν σε βάθος τις καταναλωτικές ανάγκες, προτεραιότητες, προσδοκίες και εμπειρίες ώστε να ενσωματώσουν τα αποτελέσματα στην διαδικασία ανάπτυξης των προϊόντων τους. Σκοπός επομένως της έρευνας, στην περίπτωση αυτή, είναι, η διευκόλυνση της λήψης επιχειρηματικών αποφάσεων για όλα τα στοιχεία όπως λόγου χάρη είναι η τιμολόγηση, το προϊόν, την προβολή αλλά και την διανομή. Με την παροχή των απαραίτητων πληροφοριών, αξίζει να σημειωθεί πως μειώνεται η αβεβαιότητα μιας απόφασης και κατ' επέκταση, ελαττώνεται η λήψη μια λανθασμένης απόφασης.

Μπορεί, κάποιος επιτυχημένα να διερωτηθεί, με ποιόν τρόπο γίνεται εύκολη η γνώση του ανθρώπου, σε πολλά προβλήματα υγείας που κρίνονται αναγκαία προς αντιμετώπιση. Αρχικά αξίζει να αναφερθεί, η ταχεία εξέλιξη της ανθρωπότητας τα τελευταία χρόνια η

οποία κρίνεται εντυπωσιακή, παρ' όλα αυτά μαζί με τα παραπάνω εντάχθηκαν στην καθημερινότητα, σημαντικά προβλήματα υγείας τα οποία προήλθαν λόγω του απαιτητικού, τρόπου ζωής και στα οποία κάθε άτομο πρέπει να ενταχθεί προκειμένου να ακολουθήσει και να μπορέσει να ενσωματωθεί με αυτά. Για τον λόγο αυτό οι ερευνητές αυτού του κλάδου, αναπτύσσουν μια σειρά ερευνών οι οποίες στόχο έχουν την αντιμετώπιση κάθε ασθένειας. Ώρες μελέτης και σύγκρισης δεδομένων έχουν χρησιμοποιηθεί για σοβαρές αλλά και για πιο ήπιες ασθένειες που πλήττουν ωστόσο ολόκληρο τον πλανήτη.

Στο ερώτημα λοιπόν για το πως οι ερευνητές βρίσκουν τη δομή ιών όπως του HIV; Με ποιον τρόπο προσδιορίζουν την ηλικία έργων, όπως οι τοιχογραφίες στο σπήλαιο του Λασκώ (Lascaux), και με ποιον τρόπο αποσαφηνίζουν τι συμβαίνει στα άστρα; Η απάντηση σε όλες αυτές τις ερωτήσεις είναι η επιμελή αλλά και η εντατική αναζήτηση στοιχείων και δεδομένων που θα δώσουν την ευκαιρία για την διερεύνηση μιας υπάρχουσας ή νέας γνώσης που θα συμβάλλει σε ένα καλό για ολόκληρη την ανθρωπότητα, αποτέλεσμα.

8.1. Που χρησιμοποιούνται

Η επιστήμη της έρευνας, συνοδευόμενη πάντα με το βασικό εργαλείο, το ερωτηματολόγιο, έχει αποτελέσει ένα αναπόσπαστο κομμάτι στην καθημερινότητα. Ο σωστός τρόπος χρήσης και παρουσίασης των ερωτήσεων που όπως έχει προαναφερθεί προσεγγίζεται στην κατανόηση του στόχου της έρευνας, στον τρόπο χορήγησης του ερωτηματολογίου, στην σωστή διατύπωση των ερωτήσεων καθώς και στην αποφυγή των πολλαπλών ερωτήσεων, εγγυώνται ένα καλό αποτέλεσμα το οποίο θα συμβάλλει στην δημιουργία ενός "σκαλοπατιού", σίγουρα ανωτέρου, το οποίο θα συμβάλλει με το δικό του τρόπο στην διερεύνηση της γνώσης και συνεπώς στην διευκόλυνση επεξεργασίας και κατανόησης ποικίλων πραγμάτων γύρω μας.

Ορισμένες από τις επιστήμες αλλά και τομείς που χρησιμοποιούν αυτό το σημαντικό εργαλείο είναι η εκπαίδευση, η τεχνολογία, ο κόσμος της επιχειρηματικότητας, ο τομέας υγείας και της ψυχολογίας αλλά και οι δημοσκοπήσεις. Όλοι οι προαναφερόμενοι κλάδοι, οι οποίοι αποτελούν ένα σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι στην καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου, έχουν παρουσιάσει μια ικανοποιητική άνοδο προς την χρήση τεχνικών που θα προσφέρουν τα προμελετημένα αποτελέσματα που έχουν τεθεί γύρω από αυτά.

Κεφάλαιο 9. Θεωρητικό σχήμα των ερευνών με ερωτηματολόγιο

Για να μελετήσει κάποιος ένα δεδομένο πρόβλημα, είναι προτιμότερο να ερωτηθούν τα άτομα τα οποία θεωρείται ότι τα αφορά. Τίθεται, λοιπόν, το θέμα της δυσκολίας προσέγγισης αυτού του προβλήματος καθώς και εκείνο της ικανότητας χειρισμού όλων των ατόμων.

Ενδιαφέρουσες και σημαντικές πληροφορίες μπορεί να συγκεντρώσει κανείς από τα ίδια άτομα, αρκεί να τους θέσει τις κατάλληλες ερωτήσεις, των οποίων καταλαβαίνουν το περιεχόμενο και στις οποίες είναι οι μόνοι ικανοί να απαντήσουν πρακτικά.

Το σύνολο των ατόμων, τα οποία αφορά το θέμα, μπορεί να αντιπροσωπεύεται κατάλληλα από ένα μόνο μέρος, συχνά μάλιστα μικρό, αυτού του συνόλου, το οποίο καλούμε δείγμα. Η επιλογή του δείγματος επιτυγχάνεται ύστερα από μία στατιστική κατανομή ενός περιορισμένου αριθμού κριτηρίων, επιλεγμένων βάσει του υποθετικά υψηλού βαθμού που τα χαρακτηρίζει.

Η συγκέντρωση των συλλεγμένων απαντήσεων, ύστερα από μία μηχανογραφική επεξεργασία με απλοποιημένους πίνακες, οι οποίοι θα επιτρέπουν συγχρόνως την αποκάλυψη των τάσεων της πλειοψηφίας από τις δοσμένες απαντήσεις, προσφέρει μία ικανοποιητική παρουσίαση – εφόσον βέβαια έχουν ληφθεί διάφορες προφυλάξεις ως προς το χειρισμό- της θέσης του μελετώμενου συνόλου, σχετικά με το πρόβλημα, που θεωρείται ότι το αφορά.

9.1. Κανόνες για τη σύνταξη ενός “Σωστού” ερωτηματολογίου

Είναι γεγονός ότι η ορθή σύνταξη ενός ερωτηματολογίου εξαρτάται από την πείρα που διαθέτει ο ερευνητής. Δεν υπάρχουν τυποποιημένα ερωτηματολόγια που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε. Προχωρώντας όμως διαπιστώνουμε ότι, θα ήταν ιδανικό, να ακολουθήσουμε τους επόμενους κανόνες σύνταξης ενός σωστού ερωτηματολογίου, για να εκμηδενιστούν οι οποιεσδήποτε αντιδράσεις από τους ερωτώμενους.

Ειδικότερα θα πρέπει να μην αρχίζουμε ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις, οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε επιφανειακές απαντήσεις, να καταλήγουν σε μία προσωπική και δεσμευτική τοποθέτηση του ερωτώμενου, να απαιτούν ιδιαίτερες προσπάθειες σκέψης και να θίγουν λεπτά ζητήματα.

Οπωσδήποτε θα πρέπει να αποφεύγουμε τις ερωτήσεις που θίγουν άμεσα λεπτά θέματα και που μπορούν να παρακινήσουν τα άτομα σε θετικές απαντήσεις. Επίσης, αυτές που περιέχουν λέξεις φορτισμένες με συγκινησιακό περιεχόμενο, αναφέρονται σε ονόματα προσωπικοτήτων. Ερωτήσεις όπου προκαλούν ταύτιση ή απόρριψη, κάνουν μία φανερά αναφορά σε ενδεχόμενη κοινωνική αλλαγή. Εκτός αν επιθυμούμε να μετρήσουμε ακριβώς αυτή τη στάση απέναντι σε μία τέτοια αλλαγή. Τέλος να έχουν συνταχθεί με τρόπο ασαφή και επομένως δυσκολονόητες για τους περισσότερους από τους ερωτώμενους και να είναι πολύ μεγάλες.

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι να φροντίζουμε ώστε μέσα στο ερωτηματολόγιο να σκορπιστούν οι ερωτήσεις, που τυχόν θα επηρέαζαν η μία την άλλη. Το πέρασμα από το ένα θέμα στο άλλο ή από τον έναν τύπο ερώτησης στον άλλο να μην αφήνει κενά στην έρευνα, δηλαδή να κατοχυρώνεται η αρμονική μετάβαση από τις ουδέτερες π.χ. ερωτήσεις στις περισσότερο συγκεκριμένες και να προετοιμάζεται κατάλληλα ο ερωτώμενος για να απαντήσει, ύστερα από μία σύντομη εισαγωγή στο θέμα. Παράλληλα θα πρέπει να εξασφαλίζεται η γενική προετοιμασία του ερωτώμενου στο ερωτηματολόγιο με ομαλό τρόπο, όπως κείμενο εισαγωγής ενσωματωμένο στο ερωτηματολόγιο ή σωστά απομνημονευμένο από τον ερευνητή. Ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται το ερωτηματολόγιο να μην ξεπερνά χρονικά τα σαράντα πέντε λεπτά ή εξήντα, τις είκοσι με τριάντα ερωτήσεις το πολύ, εκτός αν ο ερωτώμενος, καθ' εξαίρεση, έχει κίνητρα και ενδιαφέρεται να απαντήσει.

Κεφάλαιο 10. Ποια είναι τα προβλήματα αν το ερωτηματολόγιο δεν είναι ‘σωστό’

10.1. Το πρόβλημα σφαλμάτων έρευνας

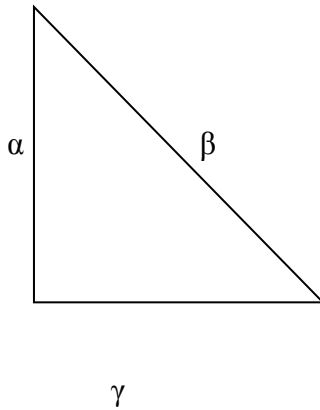
Στην περίπτωση αυτή, δεν θα αναφερθούμε εκτενώς στη θεωρία των σφαλμάτων έρευνας, καθώς δεν θέλουμε να εμβαθύνουμε σε πολύπλοκες στατιστικές θεωρίες και μαθηματικές αναλύσεις.

Διακρίνονται δύο είδη σφαλμάτων:

1. Το σφάλμα καταμέτρησης, προέρχεται από μη σωστές διευκρινήσεις του ερωτηματολογίου, από επαγγελματικά λάθη των ερευνητών. Επίσης, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:
 - i. Το συμπτωματικό σφάλμα, δηλαδή ελλιπής γνώσεις του ερευνητή.
 - ii. Το συστηματικό σφάλμα, μια ερώτηση λάθος διατυπωμένη και δυσκολονόητη για όλο το ερευνώμενο πληθυσμό.
2. Το δεύτερο είδος σφάλματος είναι το δειγματοληπτικό ή αστάθμητο λάθος. Αυτό σχετίζεται με την αντικειμενικότητα και ομοιογένεια του δείγματος, δηλαδή κατά πόσο το δείγμα είναι ομοιογενές και απευθύνεται άμεσα στον πληθυσμό με ένα συγκεκριμένο γνώρισμα. Έτσι λοιπόν το μέγεθος του δείγματος καθορίζεται την διασπορά που τυχόν υπάρχει με αυτό το γνώρισμα. Το δειγματοληπτικό σφάλμα είναι συνάρτηση του ζητούμενου βαθμού ακρίβειας, όπου και αυτό με τη σειρά του εξαρτάται από τους επιδιωκόμενους σκοπούς της έρευνας.

Για να έχουμε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα θα πρέπει από πριν να επιλέξουμε μια πιθανότητα. Όσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα τόσο το μέγεθος του δείγματος θα πρέπει να είναι μεγάλο. Συνήθως εργαζόμαστε με μία πιθανότητα αντιπροσωπευτικότητας της τάξης του 0.95, δηλαδή δεχόμαστε ότι υπάρχουν 5 πιθανότητες στις 100 ώστε το δείγμα να μην είναι αντιπροσωπευτικό. Αλλά για λόγους καλύτερης ακρίβειας μπορούμε να εργαστούμε με μία πιθανότητα μικρότερη από 0.90.

Το ολικό σφάλμα είναι μία εξίσωση που προκύπτει από το συνδυασμό των δύο τύπων σφαλμάτων (σφάλμα καταμέτρησης, σφάλμα δειγματοληψίας) το οποίο είναι κατώτερο από το άθροισμά του. Έχουμε την ακόλουθη σχέση ανάλογη με αυτή που συναντάμε μεταξύ των πλευρών ενός ορθογώνιου τριγώνου (πυθαγόρειο θεώρημα).

$$\beta^2 = \alpha^2 + \gamma^2$$

β = ολικό σφάλμα

α = σφάλμα καταμέτρησης

γ = σφάλμα δειγματοληψίας

Υπενθυμίζουμε ότι δεν είναι δυνατό να εκτιμήσουμε το αστάθμητο σφάλμα στην περίπτωση μιας ισομεγέθους δειγματοληψίας.

10.2. Προβλήματα στη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου

10.2.1 Προβλήματα μορφής

Αφού προσδιορίσουμε το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου δηλαδή τα θέματα στα οποία αναφέρονται οι ερωτήσεις καθώς και άλλοι τρόποι που μπορούν να συγκεντρωθούν τα στοιχεία, θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε σημαντικά τεχνικά προβλήματα μορφής του ερωτηματολογίου. Η επίλυση τους εξαρτάται από τις απαντήσεις που θα δοθούν σε έναν αριθμό ερωτήσεων που έχουν τεθεί προηγουμένως.

1^ο Ποιος θα είναι ο τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου;

Με αλληλογραφία; Έμμεσο; Άμεσο; Για κάθε μια από αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να υπάρξει ένας διαφορετικός τρόπος σύνταξης των ερωτήσεων. Για παράδειγμα, αν υποθέσουμε ότι στην περίπτωση έμμεσης συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου από τον ερωτώμενο αρμόζει οι ερωτήσεις να εκφράζονται με τον πιο σαφή και χωρίς διφορούμενα τρόπο.

2^ο Τι είδους ερωτήσεις θα χρησιμοποιηθούν;

Ανοιχτές ερωτήσεις ή κλειστές; Μήπως τύπου «καφετέρια»; Ερωτήσεις ειδικές για τη μέτρηση των στάσεων. Εδώ υπεισέρχονται επιτακτικά θέματα, που προκαλούνται συγχρόνως από τον απαιτούμενο βαθμό ακριβείας, από τη φύση των επιδιωκόμενων αναλύσεων, από την ποιότητα των συνεντευκτών, από τα διαθέσιμα οικονομικά μέσα, από την επιβαλλόμενη χρονική διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας, από τους τρόπους επεξεργασίας και πολλά άλλα.

3^ο Τι γλώσσα θα χρησιμοποιηθεί;

Επιλογή των όρων, χρήση κυρίως ονομάτων, ξένων λέξεων, εξεζητημένων όρων έκφρασης, όπου όμως το επιμορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων είναι αυτό που θα επιβάλλει ποια τακτική θα ακολουθηθεί στην προκειμένη περίπτωση. Υπενθυμίζουμε όμως πως ένα ερωτηματολόγιο προορίζεται, κυρίως, για την συγκέντρωση των πληροφοριών εκείνων, για τις οποίες κατασκευάστηκε και ότι δεν πρόκειται για κάποιου είδους παιχνίδι. Έτσι λοιπόν, αν όλα σχεδόν τα μέλη ενός ερευνώμενου πληθυσμού υποπέσουν στο ίδιο γλωσσικό λάθος, είναι πιο σωστό να ενσωματώσει κάποιος αυτό το λάθος στο

ερωτηματολόγιο από το να αντικαταστήσει τους πρωταρχικούς όρους ή τις εκφράσεις, με κίνδυνο να μην γίνουν κατανοητές.

4^ο Ποιος τρόπος επεξεργασίας θα υιοθετηθεί;

Το ερωτηματολόγιο πρέπει να κατασκευαστεί με βάση τον τρόπο επεξεργασίας. Δηλαδή, αν θα είναι χειρονακτικός, μηχανογραφικός ή με ηλεκτρονικό υπολογιστή και να επιλεγεί ο κατάλληλος που θα προσφέρει τις περισσότερες δυνατότητες. Είναι κυρίως ο αριθμός των ερωτήσεων εκείνος ο οποίος θα το καθορίσει.

5^ο Πώς μπορούν να αποφευχθούν οι ακούσιες διαστρεβλώσεις στις απαντήσεις που θα δοθούν από τους ερωτώμενους;

Αυτές οι διαστρεβλώσεις μπορούν να ποικίλλουν όσον αφορά το είδος και απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, στο κατά πόσο είναι σοβαρές. Εδώ αξίζει να αναφερθούμε εκτενώς, όπως και θα γίνει πάρα κάτω.

10.2.2. Το πρόβλημα των απαντήσεων

Γνωρίζουμε ότι, σε ένα ερωτηματολόγιο, εάν οι ερωτήσεις του δεν είναι σωστά διατυπωμένες τότε σίγουρα θα έχουμε πρόβλημα με τις απαντήσεις που θα δώσουν οι ερωτώμενοι.

Σύμφωνα με τον Claude Javeau , ο Mucchielli διαίρεσε σε επτά κατηγορίες τις ακούσιες διαστρεβλώσεις, που προέρχονται από τον τρόπο απάντησης των ερωτώμενων ατόμων.

1^η. Η αντίδραση για λόγους γοήτρου

Από φόβο μήπως κριθεί κανείς αρνητικά από τις απαντήσεις του η έρευνα υιοθετεί μία προσποιούμενη συμπεριφορά. Αυτή η αντίδραση εκφράζεται με ελαφρώς ανειλικρινείς γνώμες, με μία προσποίηση, με τη χρήση στερεοτύπων, με την προσαρμογή στα κοινωνικά πρότυπα συμπεριφοράς. Κατά ένα γενικό τρόπο η έρευνα θα παράγει τις ερωτήσεις που κρίνει κοινωνικά αποδεκτές.

Παράδειγμα

Αν ζητήσουμε σε άτομα του ανδρικού φύλλου να επιλέξουν το είδος των μηνιαίων περιοδικών που προτιμούν από τον ακόλουθο κατάλογο:

1. Τεχνολογίας μηνιαία περιοδικά (pc magazine, digital satellite, pc master)
2. Οικογενειακά μηνιαία περιοδικά (parents, παιδί και νέοι γονείς)
3. Γυναικεία μηνιαία περιοδικά (celebrity, Madame Figaro, Elle, hello)
4. Παιδικά μηνιαία περιοδικά (μικρά κλασσικά, kids)
5. Αθλητικά μηνιαία περιοδικά (sports, sport day)
6. Πολιτικά μηνιαία περιοδικά (hot doc, επίκαιρα, crash)

Θα πρέπει να αναμένουμε μία σχετική απόκρυψη από αυτούς, που είναι λάτρεις των γυναικείων ή παιδικών περιοδικών, επομένως μειωμένο ποσοστό στην καταμέτρηση των επιλεγμένων απαντήσεων. Πραγματικά μερικοί άντρες ενήλικες δεν θα τολμούσαν να ομολογούσαν τέτοιου είδους προτιμήσεις και θα προτιμήσουν να δώσουν μία απάντηση κοινωνικά περισσότερο αποδεκτή προς όφελος παραδείγματος χάριν των πολιτικών ή οικογενειακών περιοδικών.

Είναι δύσκολο να συγκαλύψουμε τις δυσκολίες μιας τέτοιας αντίδρασης, άλλωστε αρκετά συχνής. Μπορούμε πάντως να εισάγουμε στο ερωτηματολόγιο ειδικές ερωτήσεις για την κατασκευή κλιμάκων με σκοπό ακριβώς την εκτίμηση του μεγέθους της τάσης προσποίησης και επικάλυψης. Πρέπει εξίσου να προσέξουμε να διατυπώσουμε τις ερωτήσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην γίνεται ιδιαίτερα εμφανής η πρόθεση τους. Για παράδειγμα, μπορούμε να μην αναφερθούμε στα μηνιαία παιδικά περιοδικά απλά σε κινούμενα σχέδια, κάτι το οποίο μπροστά στον ενθουσιασμό για την ‘ένατη τέχνη’ θα θεωρηθεί λιγότερο υποτιμητικό. Τέλος, καλό είναι να προβλεφτούν και επαληθευτικές ερωτήσεις στο ερωτηματολόγιο.

2^η. Η αυτοάμυνα σε προσωποποιημένες ερωτήσεις

Συχνά ο ερωτώμενος φοβάται μήπως οι απαντήσεις του στραφούν εναντίον του και πιστεύει πως η έρευνα περικλείει μία αόριστη απειλή τιμωρίας. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις μπορεί να θεωρηθεί ότι κάποια ερώτηση είναι πολύ λεπτή ή προσωπική. Οι ερωτήσεις, στις οποίες καλείται το άτομο να πάρει μία θέση προσωπική, όπως “Κατά τη γνώμη σας πείτε μας...”, είναι δυνατό να προκαλέσουν ένα συναίσθημα άμυνας ή συστολής εκφρασμένο με τη μορφή άρνησης στο να απαντήσουν ή να προσφύγουν σε απαντήσεις του τύπου ‘δεν

ξέρω’, ‘δεν έχω γνώμη’ κ.λπ.. Για να αποφύγουμε τέτοιου είδους αντιδράσεις πρέπει να προσπαθούμε:

- Να μην αρχίζουμε το ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ικανές να τις προκαλέσουν.
- Να μην προσωποποιούμε την ερώτηση, όταν το προς μελέτη θέμα είναι λεπτό. Για παράδειγμα, δεν θα ρωτήσουμε μία έγγαμη γυναίκα “Πιστεύετε πως υπάρχουν στιγμές, που θα ήταν δικαιολογημένο να απατήσετε τον άντρα σας;”, αλλά θα το θέτατε διαφορετικά όπως “ οι γυναίκες που διαπράττουν μοιχεία, είναι, κατά τη άποψή σας, σε όλες τις περιπτώσεις αξιόμεμπτες;”. Είναι λοιπόν προτιμότερο να θέσει κάποιος την ερώτηση με ένα γενικό τρόπο.
- Να χρησιμοποιούμε ερωτήσεις όσο γίνεται έμμεσες. Δηλαδή ή να προσεγγίζουμε το θέμα με τρόπο λιγότερο επαγωγικό – άλλωστε απώτερος σκοπός της έρευνας είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων – ή να αμβλύνουμε το θέμα με ορισμένες ερωτήσεις λιγότερο προσωπικές ή ακόμα να βυθίζουμε το κυρίως θέμα σε ένα σύνολο ανώδυνων ερωτήσεων. Όπως για παράδειγμα, αν θέλουμε να γνωρίσουμε, αν οι σύζυγοι βοηθούν τις γυναίκες τους στο νοικοκυριό, μπορούμε να τους ζητήσουμε το καθημερινό τους πρόγραμμα. Επίσης, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε το σύστημα του χωνιού, το οποίο συνίσταται στο να ξεκινήσει κανείς από γενικές ερωτήσεις και σταδιακά, με τρόπο όλο και ποίο συγκεκριμένο, να προσεγγίσει το θέμα πιέζοντας τον ερωτώμενο να απαντήσει σύμφωνα με ένα μηχανισμό αυτόματου συνειρμού.

Η χρήση των μεθόδων μέτρησης των στάσεων μπορεί να αποκριθεί σε έναν παρόμοιο αντικειμενικό σκοπό.

3^η. Οι απαγορευμένες από τη διατύπωση της ερωτήσεις

Αν η ερώτηση είναι διατυπωμένη με τρόπο επαγωγικό, η απάντηση στην έρευνα καταλήγει να υποβάλλεται τελικά από την ίδια τη σύνταξη της ερώτησης, κατά κάποιο τρόπο να υπαγορεύεται. Βέβαια, αυτός ο συμπερασματικός χαρακτήρας της ερώτησης δεν είναι υποχρεωτικά ηθελημένος και επιδιωκόμενος. Οι προσωπικές απόψεις αυτών, που πραγματοποιούν την έρευνα, μπορούν ασυνείδητα να εισάγουν στοιχεία, που παρεκκλίνουν από τους κανόνες του ερωτηματολογίου.

Παραδείγματα

1. Οι γονείς οφείλουν να επαγρυπνούν για τη σωστή διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους;

Ναι Όχι

Εδώ δεν αμφισβητείται, βέβαια, η σωστή απάντηση των γονέων.

2. Τι θα προτιμούσατε μεταξύ των δύο ενδεχομένων:

- a. Το κόμμα X να πάρει την εξουσία
- b. Η χώρα να βυθιστεί στην πλήρη αναρχία

Εδώ έχουμε να κάνουμε με μία πολύ κακής ποιότητας ερώτηση, που φέρει στο νου τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται ορισμένα δημοψηφίσματα.

Ενίοτε, η επίδραση της υποβαλλόμενης απάντησης παρουσιάζεται με τρόπο περισσότερο ύπουλο. Επομένως, έγκειται στους συντάκτες του ερωτηματολογίου να μετρήσουν πολύ τους όρους, τους οποίους χρησιμοποιούν και να επαγρυπνούν, ώστε οι απόψεις τους καθώς και οι προσωπικές προτιμήσεις τους να μην εμπεριέχονται στις προτεινόμενες ερωτήσεις τους. Πρέπει, ακόμη, να προσθέσουμε σε αυτό το φαινόμενο υποβολής – υπαγόρευσης των απαντήσεων, το περιεχόμενο αποκλειστικά από την σύνταξη των ερωτήσεων και εκείνο, που προκαλείται από τη στάση του ίδιου του ερμηνευτή, ο οποίος είναι δυνατό να προτρέπει τα ερωτώμενα άτομα να απαντήσουν με το πνεύμα εκείνο, που θα τον ικανοποιούσε.

4^η. Η έλξη της θετικής απάντησης

Πρόκειται για μία παραλλαγή της προηγούμενης ακούσιας διαστρέβλωσης. Οι άνθρωποι έχουν την τάση να λένε ευκολότερα ναι από ότι όχι, εκδηλώνουν ευκολότερα τη συμφωνία τους από τη διαφωνία τους. Η άρνηση, η αποδοκιμασία εμφανίζονται ενίοτε σαν συμπτώματα έλλειψης προσαρμογής, κάτι το οποίο το κοινωνικό σύνολο συχνά δεν αποδέχεται. Η επιρροή της υπαγόρευσης –υποβολής συνδυάζεται εδώ με εκείνη της αντίδρασης με τη μορφή ενός κοινωνικού συντηρητισμού. Είναι σωστότερο, λοιπόν, να αποφεύγονται οι κλειστού τύπου ερωτήσεις μιας επιλογής ‘Ναι’ – ‘Όχι’, όταν ζητείται η προσωπική γνώμη του ερωτώμενου. Ενδείκνυται να προβλέπονται ενδιάμεσες δυνατότητες απάντησης όπως στο παράδειγμα:

- Ναι
- Πιθανόν
- Μάλλον όχι
- Όχι

5^η. Ο φόβος ορισμένων λέξεων

Ορισμένες λέξεις προκαλούν αντιδράσεις άμυνας, διότι είναι φορτισμένες με δυσμενές περιεχόμενο εξαιτίας της αρνητικής εννοιολογικής τους φύσης. Πρέπει πάντα να προσπαθούμε να χρησιμοποιούμε λέξεις ουδέτερες.

Παράδειγμα

Στην ερώτηση που ακολουθεί: “θεωρείτε ότι η συνεργασία με τη Γερμανία για την Ευρωπαϊκή ασφάλεια είναι επιθυμητή;” η λέξη συνεργασία συνδυασμένη με τη Γερμανία προκαλεί θλιβερές αναμνήσεις, σχετικά με τον τελευταίο πόλεμο. Θα ήταν προτιμότερο να διατυπώσουμε την ερώτηση: “Η συμμετοχή της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή ασφάλεια...” ή “Η ένωση της Γερμανίας...”. Πρέπει να προσπαθούμε πάντα να χρησιμοποιούμε λέξεις ουδέτερες.

6^η. Η έλξη από τις αναφορές σε προσωπικότητες

Η εισαγωγή ονομάτων γνωστών προσωπικοτήτων μπορεί να επιφέρει αντιδράσεις ταύτισης ή απόρριψης από μία ορισμένη κατηγορία ερωτώμενων, κυρίως όταν δεν έχουν πλήρη και σαφή γνώμη με το εξεταζόμενο θέμα.

Παράδειγμα

Δεν είναι το ίδιο πράγμα να γράφει κάποιος για εκείνη την εποχή:

- ❖ Η Ισπανία του 1969 εξελίχθηκε σε μοντέρνα χώρα

ή

- ❖ Η Ισπανία του στρατηγού Franco εξελίχθηκε....

Κατά τη δεύτερη διατύπωση εισάγεται το όνομα μιας προσωπικότητας, που δεν ήταν υποχρεωτικά – κι ούτε θα έπρεπε ίσως – συμπαθητική σε όλο τον κόσμο.

7^η. Ο φόβος μιας αλλαγής

Ερωτήσεις που εκφράζονται με δυναμικό τρόπο, μπορούν να προκαλέσουν μία συντηρητική αντίδραση συνυφασμένη με το φόβο κάποιας αλλαγής. Επειδή αυτός ο φόβος συναντάται συχνά, για να τον εξαλείψουμε πρέπει να διατυπώνουμε ερωτήσεις με στατικό τρόπο.

Παράδειγμα

Η ερώτηση: “ Πρέπει να γίνουν βαθιές μεταρρυθμίσεις όσον αφορά τους κανόνες πειθαρχίας στα σχολεία;” θα προκαλέσει ευκολότερα μία τέτοιου είδους αντίδραση από ότι η επόμενη ερώτηση, που είναι ίδιας αξίας. “Στους μαθητές σήμερα πρέπει να επιβληθούν οι κανόνες πειθαρχίας, που ίσχυαν άλλοτε;”

Η διαφορά φαίνεται να είναι αμυδρή. Με την πρώτη διατύπωση, παρ’ όλα αυτά, η έκφραση “ πρέπει να γίνουν βαθιές μεταρρυθμίσεις” δίνει την εντύπωση μιας ριζικής αλλαγής, ανατροπής, συγκριτικά με μία προηγούμενη κατάσταση, που αναφέρεται κατά τη δεύτερη διατύπωση και η οποία δεν έχει δραματικό χαρακτήρα.

Κεφάλαιο 11. Τελικό στάδιο ενός ερωτηματολογίου

11.1. Αποτελεσματική δόμηση

Με τον όρο «οικονομία» του ερωτηματολογίου εννοούμε τον τρόπο με τον οποίο αρμόζει, συνήθως να παρουσιάζουμε το ερωτηματολόγιο, χωρίς να παραλείψουμε βέβαια πως οι διαφορετικές περιπτώσεις, που μερικές φορές παρουσιάζονται είναι δυνατό να μεταβάλουν την πρακτική αξία του ενός ή του άλλου κανόνα. Η επίλυση και αντιμετώπιση των εκάστοτε πιθανών περιπτώσεων έγκειται, σε τελευταία ανάλυση, πάντοτε στην απόκτηση πείρας και δεξιοτήτων. Στην συνέχεια αναφέρουμε τα στάδια που θα πρέπει να προσέξουμε για να έχουμε μία αποτελεσματική δόμηση.

1^ο Σειρά διαδοχής των ερωτήσεων

Σε ότι αφορά το ερωτηματολόγιο, ακολουθούμε υποχρεωτικά τη μέθοδο μετάβασης από τον πιο απλό στον πιο σύνθετο. Οι περισσότερες λεπτές ερωτήσεις εμφανίζονται κατά το πλείστον, στο μέσον του ερωτηματολογίου για να αποφευχθεί η τάση αναδίπλωσης, που μπορεί να προκληθεί τη στιγμή της διεξαγωγής της έρευνας, καθώς και το φαινόμενο μιας αναπόφευκτης χαλάρωσης της προσοχής την ώρα της συνέντευξης. Κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να προτείνει κανείς ένα μοντέλο κατάλληλο για όλες τις περιπτώσεις.

Η σειρά διαδοχής των ερωτήσεων εξαρτάται συγχρόνως από το είδος της διεξαγόμενης έρευνας (δημοσκοπήσεις, συλλογή δεδομένων κ.λπ.), από τα χαρακτηριστικά του δείγματος, από τον τρόπο κατασκευής του ερωτηματολογίου, από το μέγεθός του κ.λπ. Παρ' όλα αυτά, προτείνουμε κατά ένα γενικό τρόπο:

- Να συγκεντρώνουμε τις ερωτήσεις στοιχείων ταυτότητας (φύλο, ηλικία, περιοχή κατοικίας, επάγγελμα, επίπεδο σπουδών) στην αρχή ή στο τέλος του ερωτηματολογίου εφόσον δεν υπάρχει κίνδυνος να προκληθούν αντιδράσεις. Για παράδειγμα, όπως με ερωτήσεις που αφορούν τις αποδοχές. Σε μία τέτοια περίπτωση είναι καλύτερα να τις ενσωματώνουμε στο ερωτηματολόγιο με τρόπο δεσμευτικό και ασφαλή.
- Να αρχίζουμε με ερωτήσεις εύκολες, κατάλληλες να ευαισθητοποιήσουν και να προκαλέσουν την εμπιστοσύνη στον ερωτώμενο.

- Να παρεμβάλλουμε εύκολες ερωτήσεις μεταξύ των ερωτήσεων δύσκολων ή λεπτών, ώστε αυτές να αμβλύνουν τεταμένη ατμόσφαιρα και να αποσπούν την προσοχή του απαντώντος από προβλήματα, τα οποία υπάρχει κίνδυνος να είναι ιδιαίτερα ενοχλητικά αυτού του είδους οι ερωτήσεις - ερωτήσεις ανάπαυσης – αποτελούν βέβαια μόνο μία τεχνική διαδικασία χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο και ενδιαφέρον για την έρευνα.
- Η μετάβαση μεταξύ θεμάτων – φαινομενικά άσχετων μεταξύ τους – να γίνεται ή με τον προαναφερόμενο τρόπο ή με παρεμβολή κατάλληλων συνδετικών κειμένων.
- Να δίνουμε στο ερωτηματολόγιο μία όψη συναφή και λογική λαμβάνοντας υπόψη και το ενδεχόμενο πιθανών προκαλούμενων ενοχλήσεων στους απαντώντες. Καλό είναι ο απαντών να μην αισθάνεται παρεκτραμένος και το σύνολο των ερωτήσεων να μην του δημιουργεί την εντύπωση ενός μωσαϊκού ασυνάρτητου. Δηλαδή, οι ερωτήσεις που αναφέρονται στο ίδιο θέμα, αν είναι δυνατόν, να είναι συγκεντρωμένες, οι ερωτήσεις γενικού περιεχομένου να προηγούνται εκείνων, οι οποίες συνδέονται με ιδιαίτερα θέματα. Άλλωστε αυτό αποτελεί μία επιβεβλημένη λογική, όπου οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην προσωπική κατάσταση του ερωτώμενου, να προηγούνται αυτών του περιβάλλοντός του, οι ερωτήσεις που αναφέρονται σε γεγονότα προηγούνται αυτών, που φέρουν προσωπικές απόψεις.

2^ο Εισαγωγικά και συνδετικά κείμενα

Όποιος και αν είναι ο τρόπος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, πρέπει ο ερευνητής να προβλέπει εισαγωγικά και συνδετικά κείμενα μεταξύ των δύο διαφορετικών επιμέρους θεμάτων του ερωτηματολογίου. Στην περίπτωση συμπλήρωσης του με τη μεσολάβηση τρίτου προσώπου, τα κείμενα δεν είναι απαραίτητο να βρίσκονται πάνω στο έντυπο, αρκεί οι ερευνητές να τα έχουν καλά απομνημονεύσει. Αν πρόκειται όμως για μία απευθείας συμπλήρωση από τους ίδιους τους ερωτώμενους, αυτά τα κείμενα αποτελούν την κύρια επεξηγήσεων, την οποία διαθέτει ο ερωτώμενος. Οφείλουμε λοιπόν να προσέξουμε ιδιαίτερα τον τρόπο σύνταξης του ερωτηματολογίου και να φροντίσουμε, ώστε να είναι ευκολονόητες, χωρίς διφορούμενα και κυρίως ελκυστικές.

Η επιλογή των χρησιμοποιούμενων όρων σε αυτά τα κείμενα εξαρτάται, επίσης, από τον τύπο της έρευνας, το αντικείμενο της, τα επιμορφωτικά χαρακτηριστικά του δείγματος κ.α..

Αυτά τα κείμενα περιλαμβάνουν:

- ❖ Υποδείξεις αναφερόμενες στα θέματα της έρευνας
 - Αυτό το ερωτηματολόγιο σκοπεύει να προσδιορίσει..., να μετρήσει...
 - Θα περάσουμε τώρα στο πρόβλημα...
 - Έχοντας εξετάσει τα...
- ❖ Τεχνικές υποδείξεις
 - Παρακαλείστε να βάλετε X στην περίπτωση που συμφωνεί με την γνώμη σας...
 - Μία απάντηση ανά στήλη, παρακαλώ...
 - Παρακαλείστε να δίνετε σύντομες απαντήσεις..., με κεφαλαία γράμματα παρακαλώ...
- ❖ Εκφράσεις ευγένειας
 - Η γνώμη σας εκτιμάται ιδιαίτερα
 - Σας ευχαριστούμε για την τόσο ευγενική συνεργασία σας...
- ❖ Ενημερωτικές διατυπώσεις
 - Αυτό το ερωτηματολόγιο είναι απόλυτα προσωπικό.
 - Αυτή η έρευνα θα χρησιμοποιηθεί καθαρά για επιστημονικούς λόγους.

Τα κείμενα δεν πρέπει να είναι μεγάλα και δυσκολονόητα. Πρέπει να αποφεύγεται η υπερβολή ή η κατάχρησή τους καθώς επίσης να υπάρχουν όπου και όποτε είναι απαραίτητο.

3^ο Πλεονασμοί και έλεγχοι

Αν το ερωτηματολόγιο περιέχει δύσκολες ή λεπτές ερωτήσεις, που μπορεί να προκαλέσουν αντιδράσεις, τάσεις απόκρυψης ή ακόμα και να εισαγάγουν διάφορα είδη παρερμηνειών, έχουμε τη δυνατότητα να υποβάλλουμε ερωτήσεις με προορισμό την επαλήθευση ή τη σαφήνεια των δεδομένων απαντήσεων. Δηλαδή επανατίθεται η ερώτηση με άλλο τρόπο σε δύο ή τρία σημεία του ερωτηματολογίου όπου λέγεται πλεονασμός. Ακόμα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ερωτήσεις, που θα επιτρέπουν τον έλεγχο των απαντήσεων.

Παράδειγμα

Ερώτηση 12: Θα δεχόσασταν η σύζυγός σας να συνεισφέρει χρηματικά στο σπίτι, ενόσω εσείς θα διατηρούσατε το νοικοκυριό;

Ερώτηση 25: Πιστεύετε ότι οι έγγαμες γυναίκες μόνες μπορούν να συνεισφέρουν αρκετά στις ανάγκες του σπιτιού;

Η παρουσία επαναληπτικών ερωτήσεων καθώς και ερωτήσεων ελέγχου εννοείται πως δεν είναι αναγκαίο – μάλλον καθόλου – να τίθεται με τρόπο διαδοχικό, συστηματικό ή κατά τη λογική μιας ακολουθίας.

4^ο Υλική και τυπογραφική παρουσίαση

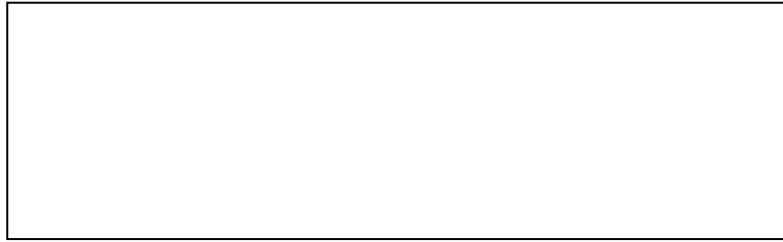
Η υλική παρουσίαση του ερωτηματολογίου πρέπει να τυγχάνει πάντοτε ειδικής προσοχής. Πολύ περισσότερο, όταν πρόκειται για εκείνα, που συμπληρώνονται από τους ίδιους τους ερωτώμενους κατ' ευθείαν ή κυρίως, όταν στέλνονται με το ταχυδρομείο.

Όμως όποιος και αν είναι ο τρόπος συμπλήρωσης, προέχει το ερωτηματολόγιο να είναι:

- Εύκολο στη χρήση. Αυτή η απαίτηση αφορά κυρίως το σχήμα του, το βάρος του, τον τρόπο διασύνδεσης των φύλλων του κ.λπ.
- Εύκολο στην ανάγνωση. Οι τυπογραφικοί χαρακτήρες, που έχουν επιλεγεί, να είναι ευανάγνωστοι. Εδώ προέχει η αποτελεσματικότητα της φαντασίας. Το ερωτηματολόγιο πρέπει να είναι ωραία γραμμένο. Οι ερωτήσεις να διαχωρίζονται καλά μεταξύ τους, να αριθμούνται επίσης με απλό τρόπο.
- Εύκολη συμπλήρωση. Πρέπει να διατεθεί ο αναγκαίος χώρος στον ερευνητή, αν πρόκειται για τη μη απευθείας συμπλήρωση από τον ερωτώμενο, ή από τον ερωτώμενο, στις περιπτώσεις μιας απευθείας συμπλήρωσης, ώστε οι ερωτήσεις να συμπληρώνονται σωστά, πλήρως και καθαρά. Για τις κλειστές ερωτήσεις, χρησιμοποιούμε συνήθως τετραγωνάκια μέσα στα οποία σημειώνονται οι επιλογές με X ή +. Αυτά τα τετράγωνα πρέπει να έχουν το κατάλληλο μέγεθος. Για ανοιχτές ερωτήσεις είναι προτιμότερο από οποιοδήποτε άλλο σύστημα να προβλέπονται πλαίσια ικανοποιητικών διαστάσεων, αναλογούντων στην υπολογιζόμενη έκταση των πιθανών απαντήσεων. Αυτά τα πλαίσια αντιστοιχούν στα λευκά κενά, τα οποία έχουν με επιμέλεια περιχαρακωθεί.

Παραδείγματα

1. Περιγράψτε σύντομα πως κρίνετε τις εργασίες, τις οποίες σας εμπιστεύεται ο προϊστάμενός σας.

Δεν συνιστάται η πρόβλεψη χαραγμένων γραμμών με στίξη στο εσωτερικό του πλαισίου με σκοπό να κατευθυνθεί η γραφή του απαντώντας, εκτός και αν η στιγμογραφία αυτή είναι πολύ λεπτή, κάτι το οποίο είναι αδύνατο να γίνει χωρίς να καταφύγουμε σε ειδικούς εκτυπωτές. Σε περίπτωση δακτυλογραφημένου ερωτηματολογίου, οι στίξεις μπορεί να γίνουν χοντρές και οι γραφόμενες λέξεις των απαντούντων να συγχέονται με αυτές, με αποτέλεσμα να μην είναι ευανάγνωστες οι λέξεις.

Αν παρ' όλα αυτά, επιθυμούμε να διαχωρίσουμε μεταξύ τους τις διάφορες απαντήσεις, οι οποίες έχουν δοθεί, είναι καλύτερο να χαράξουμε τυπογραφικές γκριζες γραμμές.

2. Σημειώστε τα τρία τελευταία κινηματογραφικά έργα που είδατε φέτος:

1. _____		1.
2. _____	OXI	2.
3. _____	όμως	3.

Συνιστάται επίσης να προβλέπει ο ερευνητής επαρκή πλαίσια για τις απαντήσεις, που σκοπεύει να συγκεντρώσει, ώστε να διεξάγεται εύκολα η γραφή και η ανάγνωση τους. Έτσι, κατά τη γνώμη μας, τα χρησιμοποιούμενα τετράγωνα των απαντήσεων για τις κλειστές ερωτήσεις πρέπει, όσο γίνεται βέβαια, να βρίσκονται στο εξωτερικό περιθώριο των φύλλων, δηλαδή δεξιά συνήθως και με την προϋπόθεση ότι τα ερωτηματολόγια δεν τυπώνονται παρά μόνο από τη μία πλευρά των φύλλων. Κατά αυτό τον τρόπο διευκολύνονται στην εργασία τους και αυτοί που θα επεξεργαστούν ύστερα αναλυτικά τα ερωτηματολόγια. Συγχρόνως, πρέπει να είναι κάποιος σε ετοιμότητα, όσο αυτό βέβαια γίνεται, για να υποδεικνύει τη στήλη ή τις στήλες, που αντιστοιχούν σε κάθε ερώτηση πάνω στη διάτρητη κάρτα καθώς και τους κώδικες που ερμηνεύουν τις πιθανές απαντήσεις.

Εξίσου τα πλαίσια, τα οποία προβλέπονται για τις ανοιχτές ερωτήσεις, αν δεν παίρνουν όλο το πλάτος της σελίδας, τοποθετούνται στη δεξιά πλευρά του φύλλου.

Τέλος, πρέπει να αποφεύγεται στο ερωτηματολόγιο η ενσωμάτωση υποδείξεων ή γραφικών σχεδιαγραμμάτων, τεχνικού χαρακτήρα, προορισμένων για την προετοιμασία επεξεργασίας και ανάλυσης του ερωτηματολογίου.

Αυτή η παρατήρηση αφορά, κυρίως, την περίπτωση των ερωτηματολογίων, τα οποία συμπληρώνει ο ίδιος ο ερωτώμενος, όπου κινδυνεύει να μπερδευτεί με τα στοιχεία του ερωτηματολογίου, που όμως δεν απευθύνονται σε αυτόν. Με αυτόν τον τρόπο ενδέχεται ο ερωτώμενος να αποσπαστεί η ακόμα και να εκνευριστεί.

- Αισθητικά όμορφο. Η αισθητική πλευρά κατά την κατασκευή των ερωτηματολογίων δεν είναι κάτι το αμελητέο, έστω και αν δεν πρόκειται να το δουν οι ίδιοι οι ερωτώμενοι. Βέβαια, σωστό είναι οι αισθητικές τεχνικές να είναι πριν από όλα λειτουργικές. Μία ευχάριστη τυπογραφική παρουσίαση, μία άνετη σελιδοποίηση, χαραγμένες σειρές με επιμέλεια, καθιστούν το ερωτηματολόγιο περισσότερο ελκυστικό και συγχρόνως διευκολύνεται η χρήση του.

Με αυτήν την προοπτική, η αισθητική εμφάνιση συμβάλλει στο να καταστεί περισσότερο αποτελεσματικό το ερωτηματολόγιο. Σε ορισμένες περιπτώσεις προτείνεται και η χρήση εικονικών σχημάτων προσιτών στην αντίληψη όλων, τα οποία προσφέρουν συγχρόνως μία ευχάριστη νότα στο ερωτηματολόγιο και τραβούν την προσοχή του ερωτώμενου σε κάποιο σημαντικό σημείο.

- Εύκολο στην ανάγνωση. Είναι αλήθεια πως μία από της μεγαλύτερες έγνοιες των κατασκευαστών ερωτηματολογίων είναι, πώς να καταστεί ευκολότερη η ανάγνωσή του καθώς επίσης και πώς να διευκολυνθεί, όσο γίνεται περισσότερο, η μετέπειτα ανάλυσή του.

Υπενθυμίζουμε ότι για να είναι ένα ερωτηματολόγιο εύχρηστο θα πρέπει οι ερωτήσεις καθώς και τα ενδιάμεσα συνδετικά κείμενα μεταξύ των ερωτήσεων να είναι ευκολονόητα. Να υποδεικνύονται σωστά οι θέσεις των απαντήσεων. Η υλική παρουσίαση του ερωτηματολογίου να είναι ευδιάκριτη και τέλος η ανάλυσή του να έχει προβλεφτεί με κατάλληλο τρόπο όχι όμως πολύ λεπτομερειακό.

Μεταξύ άλλων , η ιδέα να χρησιμοποιηθούν πολύχρωμες σελίδες, οι οποίες θα αντιστοιχούν σε διαφορετικά στάδια ανάλυσης, δεν είναι άσχημη· το αντίθετο μάλιστα.

Τέλος, αν πρέπει η έρευνα να διεξαχθεί συγχρόνως σε δύο ή τρεις διαφορετικές γλώσσες, καλό είναι να χρησιμοποιηθούν ερωτηματολόγια με διαφορετικά χρώματα αντίστοιχα για κάθε γλώσσα.

11.2. Δοκιμή του ερωτηματολογίου

Αυτό που ονομάζουμε δοκιμή του σχεδίου του ερωτηματολογίου, έχει σαν κύριο σκοπό τη διαπίστωση της αποτελεσματικότητας του εργαλείου που σχεδιάσαμε. Αυτό, βέβαια, θα πρέπει να γίνει αντικείμενο επεξεργασίας, πριν τεθεί σε δοκιμασία.

Στο πειραματικό στάδιο πρόκειται να εξετάσουμε το επίπεδο κατανόησης, αποδοχής και ερμηνείας του ερωτηματολογίου. Κατά συνέπεια είναι ανάγκη να κατανοήσουμε ότι το στάδιο αυτό, είναι απολύτως απαραίτητο και συναντάει μεγάλες δυσκολίες αν δεν το λάβει σοβαρά υπόψη του ο ερευνητής.

Το ερωτηματολόγιο υποβάλλεται σε έναν περιορισμένο αριθμό ατόμων, τα οποία παρουσιάζουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά των μελών του δείγματος. Ο αριθμός τους δεν πρέπει να ξεπερνάει τα 20 με 30 άτομα. Προσοχή όμως, ώστε το μικρό αυτό σύνολο να μην είναι ιδιαίτερα ομοιογενές. Τα άτομα δηλαδή, που θα κληθούν να συνεργαστούν σε αυτό το δοκιμαστικό στάδιο δεν πρέπει να έχουν επιλεγεί από μία μόνο κατηγορία ή από μία συνέντευξη μεγαλύτερης διάρκειας από εκείνη που έχει προβλεφτεί για άτομα του τελικού δείγματος. Οι συνεντευκτές, επίσης, που θα έχουν επιλεγεί για αυτό το στάδιο, πρέπει να είναι ιδικά εκπαιδευμένοι και κατάλληλοι. Οφείλουν να συγκεντρώνουν συχνά με τρόπο μεθοδικό τις γνώμες του ερευνώμενου πληθυσμού, να συζητούν μαζί τους τις λεπτομέρειες του ερωτηματολογίου, κάτι το οποίο προφανώς απαιτεί σημαντικό χρόνο. Ενόψει μιας μετέπειτα συζήτησης ή αναθεώρησης, στάδιο κατά το οποίο προχωρούμε στην τελική διατύπωση του ερωτηματολογίου, οι απαντήσεις καθώς και οι προκύπτουσες αντιδράσεις των μελλών του δοκιμαστικού αυτού σταδίου πρέπει να καταγράφονται.

Σε αυτό το δοκιμαστικό στάδιο σκοπεύουμε να εξακριβώσουμε αν:

- Οι χρησιμοποιούμενοι όροι γίνονται εύκολα αντιληπτοί, δεν περικλείουν διαφορούμενα. Πρόκειται δηλαδή, για τη δυνητική κατανόηση του ερωτηματολογίου. Η παραμικρή δυσκολία κατανόησης πρέπει αυτόματα να επιλύεται διότι καλό είναι να αποφεύγονται οι επεξηγήσεις, όσον αφορά τους χρησιμοποιούμενους όρους, στον υποψήφιο ερευνώμενο πληθυσμό,
- Η σειρά των ερωτήσεων δεν προκαλεί τάσεις πιθανής διαστρέβλωσης,
- Ο τρόπος διατύπωσης των ερωτήσεων επιτρέπει τη συλλογή των επιθυμητών στοιχείων,
- Το ερωτηματολόγιο δεν είναι πολύ μεγάλο ώστε να επιφέρει τη δυσφορία ή και την πλήξη ακόμα του ερωτώμενου.
- Τα εισαγωγικά και συνδετικά κείμενα είναι επαρκή και αποτελεσματικά. Η συζήτηση με τα μέλη του δοκιμαστικού σταδίου, πραγματικά, παρέχει την ευκαιρία μιας καλύτερης ενημέρωσης των υπεύθυνων της έρευνας, όσον αφορά τη βελτίωση, διαφορετική διατύπωση ή παρουσίαση του ερωτηματολογίου στο τελικό επιλεγμένο δείγμα του πληθυσμού.

11.3. Σύνταξη οριστικού ερωτηματολογίου

Σε αυτό το σημείο, τονίζεται ότι λάθη ή παραλήψεις στο ερωτηματολόγιο δεν είναι δυνατόν να τα διορθώσουμε ή να τα συμπληρώσουμε μετά την τελική σύνταξη, εκτύπωση και διανομή του στους ερευνητές για τη διεξαγωγή της έρευνας. Σε αντίθεση με τις οδηγίες ελέγχου των ερωτηματολογίων ή τα μηχανογραφικά προγράμματα όπου μπορούμε να τα διορθώσουμε και μετά την σύνταξή τους, έστω με κάποιο κόστος και χρόνο.

Κεφάλαιο 12. Παραδείγματα

Κατά τη σύνταξη του ερωτηματολογίου πρέπει να αποφύγουμε να προκαλούμε στους απαντώντας:

- ❖ το φόβο ότι ίσως κριθούν αρνητικά,
- ❖ την επιθυμία και τάση προσαρμογής στα κοινωνικά πρότυπα,
- ❖ την άρνηση μιας προσωπικής δεσμευτικής τοποθέτησης,
- ❖ την έμμεση υποβολή του περιεχομένου των απαντήσεων.

Θα προσθέσουμε εδώ τα πιθανά εμπόδια, που προκύπτουν από τη σύνταξη και κατασκευή του ερωτηματολογίου:

- Τη δυσπιστία απέναντι στην ίδια την τεχνική του ερωτηματολογίου: Πολλά άτομα υιοθετούν μία στάση άμυνας, που διασυνδέεται με το γενικό φόβο της δέσμευσης· η προερχόμενη κόπωση από τη συχνή επαφή με αυτόν τον τρόπο συλλογής στοιχείων συντελεί κι αυτή με τη σειρά της. Τέλος, αρνήσεις στηριγμένες σε ιδεολογικές βάσεις μπορούν επίσης να επηρεάσουν.
- Η τάση αναδίπλωσης, που οφείλεται στις αλλαγές των θεμάτων του ερωτηματολογίου: Ο απαντών μπορεί να αρνηθεί να συνεχίσει να απαντάει, αν οι αλλαγές επέρχονται απότομα, πράγμα το οποίο προκαλεί ή επαναφέρει τη δυσπιστία του.
- Η αλληλεπίδραση των ερωτήσεων: Η προερχόμενη ενόχληση από ερώτηση μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες ερωτήσεις ή επίσης ο ερωτώμενος να παρασυρθεί εξαιτίας ενός λογικού ειρμού και να προσπαθήσει να δώσει ένα σύνολο απαντήσεων συναφών και σχετικών με τις προηγούμενες απαντήσεις.
- Η προκαλούμενη έλξη από την ταξινόμηση των ερωτήσεων: η τοποθέτηση δηλαδή λέξεων σε μία, επιφανειακά περισσότερο, ευνοϊκή θέση στην μέθοδο παραδείγματος χάρη των κλειστών ερωτήσεων. Έχει παρατηρηθεί ότι σε ερωτηματολόγια που εφαρμόζουν το σύστημα πολλαπλής επιλογής, οι απαντήσεις που βρίσκονται στην αρχή – στην πρώτη θέση μεταξύ άλλων – τυγχάνουν μιας ιδιαίτερης προτίμησης, με τον όρο βέβαια ότι οι ερωτώμενοι αντιδρούν θετικά. Είναι δε τόσο εντυπωσιακό ώστε να καταλήγουν στο εξής συμπεράσματα όπου η ερώτηση τοποθετημένη στην πρώτη σειρά οδηγεί σε καλύτερη απάντηση.

- Το μέγεθος του ερωτηματολογίου: ένα ερωτηματολόγιο πολύ μεγάλο είναι δυνατό να επιφέρει τη δυσφορία ή και την πλήξη ακόμα του ερωτώμενου.
- Το πολυσύνθετο του ερωτηματολογίου: η δυσκολία κατανόησης των όρων, η συγκεχυμένη παρουσίαση του ερωτηματολογίου, μπορούν να προκαλέσουν αντιδράσεις αδιαφορίας, άρνησης ή κακής διάθεσης.

Παράδειγμα 1

Σε ένα ερωτηματολόγιο μίας πτυχιακής εργασίας του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων υπάρχει μία ερώτηση όπου ρωτά τους φοιτητές το μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους και έχει τη μορφή:

Αναφέρετε το μορφωτικό επίπεδο των γονέων σας.

	Μητέρα	Πατέρας
Δημοτικό	☐	☐
Γυμνάσιο	☐	☐
Λύκειο	☐	☐
Απόφοιτος τριτοβάθμιας	☐	☐
Μεταπτυχιακό	☐	☐
Άλλο	☐	☐

Καθώς το ερωτηματολόγιο ήταν σε ηλεκτρονική μορφή και γινόταν μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας οι επιλογές που είχαμε από τον ερευνητή ήταν περιορισμένες. Ενώ θα έπρεπε να μας δίνει τη δυνατότητα να επιλέξουμε και για την μητέρα και για τον πατέρα, μας εμπόδιζε και επέτρεπε μόνο μία επιλογή και για τους δύο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν να είναι λανθασμένα γιατί ο τρόπος δειγματοληψίας δεν ήταν σωστός.

Με την παραπάνω παράμετρο ο ερωτώμενος απάντησε μόνο για έναν από τους δύο γονείς και όχι και για τους δύο όπως αρχικά του ζητούσε η ερώτηση. Για να ήταν σωστός ο τρόπος δειγματοληψίας και τα αποτελέσματα που εξάγαμε θα έπρεπε να υπήρχε η δυνατότητα δύο επιλογών στην ερώτηση.

Παράδειγμα 2

Στην πτυχιακή εργασία με θέμα “Μελέτη κατανομής των φοιτητών φοιτητριών σε κατευθύνσεις του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων” υπάρχει ένα ερωτηματολόγιο όπου απευθύνεται στα ιδρύματα της χώρας. Είναι σύντομο ερωτηματολόγιο 3 ερωτήσεων και έτσι ο ερωτώμενος προδιαθέεται θετικά ως προς τη συμπλήρωσή του.

Σε αντίθεση όμως, με τη θετική προδιάθεση που του δημιουργεί το σύντομο των ερωτήσεων, η δεύτερη ερώτηση του δημιουργεί μία σύγχυση. Επίσης τίθεται θέμα αν ο ερευνητής με την τοποθέτηση δύο ίδιων επιλογών θέλει να κατευθύνει τον ερωτώμενο στην απάντηση που θα δώσει. Αυτό γίνεται καθώς στις 4 επιλογές που δίνονται η μία επαναλαμβάνεται δύο φορές. Η επανάληψη αυτή έχει ως αποτέλεσμα ο ερωτώμενος να αναρωτιέται αν ο ερευνητής του έδινε κάποια άλλη επιλογή, ποιο κοντά στην άποψή του και αν γινόταν κάτι τέτοιο ποια ήταν αυτή. Του αφήνει όμως το περιθώριο με την ανοιχτή ερώτηση και το ‘περιγράψτε’ να συμπληρώσει την άποψη του.

Τέλος, τίθεται θέμα ως προς τη δειγματοληψία και τα αποτελέσματα που θα έχει ο ερευνητής μετά από τη συμπλήρωση και ανάλυση του ερωτηματολογίου, γιατί με την επανάληψη δύο ίδιων απαντήσεων τίθεται θέμα τεχνικού λάθους.

Θα μπορούσε να αποφευχθεί ένα τέτοιο λάθος αν πρώτα γινόταν μία δοκιμή του ερωτηματολογίου, όπου ο ερευνητής θα εντόπιζε πιθανά λάθη, θα τα διόρθωνε και στη συνέχεια θα προχωρούσε στην τελική του σύνταξη.

Παράδειγμα 3

Στη σελίδα του τμήματος διοίκησης επιχειρήσεων αναρτήθηκε ένα ερωτηματολόγιο όπου αφορούσε έρευνα για την πτυχιακή εργασία της Παππά Χαράς. Αν και μας ζητούσε να το συμπληρώσουμε, δεν ανέφερε πουθενά το θέμα του ερωτηματολογίου ή έστω της πτυχιακής για να καταλάβουμε γιατί πρόκειται. Επιπλέον δεν είχε κάποιο εισαγωγικό κείμενο έτσι ώστε να καλύψει το κενό του τίτλου. Έτσι, όποιος ήθελε να το συμπληρώσει προσπαθούσε από τις ερωτήσεις να καταλάβει σε τι αναφέρεται η έρευνα.

Αυτή η παράλειψη έχει ως αποτέλεσμα ο ερωτώμενος, λόγω της συγκεκριμένης παρουσίας του ερωτηματολογίου, είτε να αρνηθεί να το συμπληρώσει είτε να αδιαφορήσει εντελώς.

Για να αποφευχθούν τέτοιου είδους προβλήματα καλό είναι ο ερευνητής να αναφέρει στο τίτλο της έρευνας το θέμα και να έχει ένα εισαγωγικό κείμενο ώστε να προδιαθέτει θετικά τους ερωτώμενους να απαντήσουν.

Παράδειγμα 4

Στο ερωτηματολόγιο με θέμα “Συσχέτιση χαρακτηριστικών προσωπικότητας και συναισθηματικής νοημοσύνης” υπάρχει καλή παρουσίαση του θέματος καθώς επίσης και ένα εισαγωγικό κείμενο για να βοηθήσει τους ερωτώμενους να το συμπληρώσουν. Οι ερωτήσεις όμως που καλείται να απαντήσει κάποιος είναι πολλές. Αν και χωρίζονται σε δύο μέρη, το πρώτο έχει 28 ερωτήσεις και το δεύτερο έχει 70, ο ερωτώμενος κουράζεται και δεν μπορεί να τις απαντήσει όλες. Δηλαδή, το ερωτηματολόγιο λόγω του μεγέθους του είναι δυνατό να επιφέρει τη δυσφορία ή και την πλήξη ακόμα του ερωτώμενου.

Επιπλέον, όλες οι ερωτήσεις είναι υποχρεωτικές. Έτσι και να μην θέλει κάποιος να απαντήσει κάποια, δεν μπορεί να την παραλείψει. Σε αυτή τη λύση, δηλαδή να αποφύγει ο ερωτώμενος να απαντήσει σε κάποιες ερωτήσεις, μπορεί να προσφύγει αν οι ερωτήσεις του ζητούν μία προσωπική και δεσμευτική άποψη και εκείνος δεν θέλει να τοποθετηθεί στο θέμα, είτε φοβάται μήπως κριθεί αρνητικά.

Τέλος, για να αποφευχθούν όλα τα παραπάνω προβλήματα ο ερευνητής θα μπορούσε να έχει περιορίσει την έκταση του ερωτηματολογίου στις 30 – 50 ερωτήσεις το ανώτερο. Επίσης οι ερωτήσεις του θα μπορούσαν να μην έχουν τόσο προσωπικό χαρακτήρα ώστε να μπορούν οι ερωτώμενοι να απαντάνε ποιο άνετα.

Κεφάλαιο 13. Συμπέρασμα

Πλέον, έχοντας ολοκληρώσει την έρευνα για τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται από τους ερευνητές για να δημιουργήσουν ένα ερωτηματολόγιο και τα λάθη που πρέπει να αποφεύγονται, μπορούμε να δημιουργήσουμε μία εικόνα τόσο για την σωστή σύνταξη ενός ερωτηματολογίου όσο και για τον εντοπισμό λαθών που έχουν γίνει. Σε αυτό το στάδιο δεν προσπαθούμε να μάθουμε τι είναι έρευνα, πως γίνονται τα ερωτηματολόγια και πως μπορούμε να αποφεύγουμε τα λάθη, αλλά έχοντας πλέον την πλήρη κατανόηση των μεθόδων και των λαθών που γίνονται, προσπαθούμε να τα εντοπίσουμε μέσα από την ανάλυση παλαιότερων ερωτηματολογίων και να προτείνουμε πιθανούς τρόπους για την αποφυγή τους.

Εν κατακλείδι, αναμφίβολα υπάρχει ένας καλός τρόπος να κάνει κάποιος έρευνες και χιλιάδες κακοί τρόποι. Αυτός ο τρόπος συνίσταται στο να κατασκευάσει ο ερευνητής με επιμέλεια το αντικείμενο της έρευνας, να το διατυπώσει, χρησιμοποιώντας κατάλληλες τεχνικές, υποθέσεις εργασίας καλά επεξεργασμένες και να τις δοκιμάσει αρκετές φορές πριν την οριστική κατασκευή του ερωτηματολογίου. Να φροντίσει για την εκπαίδευση καλών συνεντευκτών, να πάρει ένα δείγμα πραγματικά αντιπροσωπευτικό, να φροντίσει για την κωδικογράφηση και τη λεπτομερειακή ανίχνευση, να εφαρμόσει στην ανάλυση των απαντήσεων κατάλληλα στατιστικά τεστ και κυρίως να σεβαστεί τους ηθικούς και δεοντολογικούς κανόνες.

Τέλος η έρευνα με ερωτηματολόγιο δεν είναι παρά ένα ανιχνευτικό μέσο μεταξύ άλλων, το οποίο δεν προσφέρεται παρά μόνο σε μελέτες εύκολα καταμετρήσιμες και διαχρονικά συγκρίσιμες.

Κεφάλαιο 14. Βιβλιογραφία

- Κώστας Τζωρτζάκης & Αλεξία Τζωρτζάκη, (2002), Αρχές Μάρκετινγκ: η Ελληνική προσέγγιση, Γέρακας, εκδ. Rosili
- Kotler & Armstrong, (2010), Αρχές Μάρκετινγκ, Αθήνα, εκδ. Γκιούρδας
- Gary Armstrong & Philip Kotler, (2009), Εισαγωγή στο Μάρκετινγκ, Θεσσαλονίκη, εκδ. Επίκεντρο
- Claude Javau, (1999) Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή, Αθήνα, εκδ. Τυπωθήτω Γ. Δάρδανος
- Βασίλης Κώστογλου, (2002) Επιχειρησιακή έρευνα: Μεθοδολογία - εφαρμογές & προβλήματα - πληροφοριακά συστήματα διοίκησης, Θεσσαλονίκη, εκδ. Τζιόλα
- Ιωάννης Καρκαζής, (1988) Εισαγωγή στην επιχειρησιακή έρευνα, Χίος, εκδ. Σμπίλιας

14.1. Πηγές διαδικτύου

- http://epapanis.blogspot.gr/2007/09/blog-post_1084.html
- <http://dasta.teipat.gr/moke/digital-library/bibliography/greek/%CF%80%CF%84%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82>
- <http://digilib.lib.unipi.gr/dspace/bitstream/unipi/5080/1/Tzianopoulos.pdf>
- <http://www.ba.teiwest.gr/index.php/el/proptyxiakes-spoudes/ptyxiaki-ergasia/odigos-gia-tis-ptyxiakes-ergasies>
- <http://skillsacademic.weebly.com/epsilonpi943deltaomicronsigmaeta-kappaalphiota-epsilonpiepsilonxiepsilonpsilonrhogammaalphasigma943alpha-tauomicronupsilon-epsilonpsilonrhoomegatauetamualphatauomicronlambdomicrongamma943.html>
- <http://www.metronanalysis.gr/>
- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
- http://aee.iep.edu.gr/sites/default/files/iep_files/iep_pdf%20Dec_2012/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%20%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CE%95%CF%81%CF%89%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84

CE%BF%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%B9%CE%BF%20%CE%A3%CE%B5
%CE%BB_09-76.pdf

- <http://www.mednet.gr/archives/2012-6/pdf/744.pdf>
- <https://docs.google.com/forms/d/1ddBvd1WE4C8CuKwrTXj68OFLdDqvtq7quzdX35imPXM/viewform?c=0&w=1>
- https://docs.google.com/forms/d/13mnIzDCy8xw1H6ickKRhJRQqok8L1FXp_NJxhRlsw/viewform

Κεφάλαιο 15. Παράρτημα

15.1. Ερωτηματολόγιο Παραδείγματος 2

8.4. Ερωτηματολόγιο για τα Ιδρύματα

Ερωτηματολόγιο Πτυχιακής Εργασίας

* Required

Πώς θα κατανέμονται οι φοιτητές στις κατευθύνσεις; *

- Εκεί οριστεί η λύση
- Εκείν βρεθεί πιθανές λύσεις
- Δε* έχει γίνει καμία ενέργεια

Ποιά είναι αυτή η λύση / πιθανή λύση; *

- Ελεύθερη επιλογή των φοιτητών
- Βαθμολογία σε μαθήματα βαρύτητας
- Βαθμολογία σε μαθήματα βαρύτητας
- Άλλο

(περιγράψτε):

Πιστεύετε ότι θα υπάρξει κάποιος μακροπρόθεσμο πρόβλημα με μια πιθανή άνιση κατανομή των φοιτητών; Ποιο μπορεί να είναι αυτό το πρόβλημα; *

- Ναι
- Όχι

Σχόλια:

Χωρίς τίτλο

15.2. Ερωτηματολόγιο Παραδείγματος 3

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος πτυχιακής εργασίας
του τμήματος Διοίκησης επιχειρήσεων του ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

* Απαιτείται

Φύλο *

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ηλικία *

- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51 και άνω

Επίπεδο εκπαίδευσης *

- Βασική εκπαίδευση
- ΤΕΙ
- ΑΕΙ
- Μεταπτυχιακό
- Διδακτορικό

Είστε εργαζόμενος ή άνεργος; *

- Εργαζόμενος
- Άνεργος
- Φοιτητής/Σπουδαστής

Αν είστε εργαζόμενος επιλέξτε τον εργασιακό τομέα στον οποίο ανήκεται

- Ιδιωτικό
- Δημόσιο
- Ελεύθερος Επαγγελματίας

Ποιο είναι το ετήσιο ατομικό εισόδημα σας; *

- Κάτω από 5000€
- 5000-15000€
- 15000-25000€
- 25000-35000€
- Πάνω από 35000€

Χρησιμοποιώ διαδικτυακές υπηρεσίες *

- Πάρα πολύ
- πολύ
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

Οι ηλεκτρονικές διαδικτυακές υπηρεσίες είναι πιο ακριβές από τις παραδοσιακές *

- Διαφωνώ
- Μάλλον διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Μάλλον συμφωνώ
- Συμφωνώ

Ποια είναι η συχνότητα αγοράς διαδικτυακών υπηρεσιών *

- έως μια φορά την εβδομάδα
- έως μια φορά το μήνα
- πάνω από μια φορά την εβδομάδα
- πάνω από μια φορά το μήνα

Η εξυπηρέτηση πελατών στις διαδικτυακές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών είναι καλύτερη από τις παραδοσιακές επιχειρήσεις *

- Διαφωνώ
- Μάλλον διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Μάλλον συμφωνώ
- Συμφωνώ

Οι ηλεκτρονικές διαδικτυακές υπηρεσίες στη χώρα μας έχουν ικανοποιητική μέθοδο διαχείρισης πελατολογίου *

- Διαφωνώ
- Μάλλον διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Μάλλον συμφωνώ
- Συμφωνώ

Οι ηλεκτρονικές διαδικτυακές υπηρεσίες στη χώρα μας παρέχουν ασφάλεια στις συναλλαγές με τους πελάτες τους. *

- Διαφωνώ
- Μάλλον διαφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Μάλλον συμφωνώ
- Συμφωνώ

Θεωρείτε ικανοποιητικές τις ελληνικές υπηρεσίες που παρέχονται στο διαδύκτιο *

- Καθόλου ικανοποιητικές
- Λίγο ικανοποιητικές
- Μέτρια ικανοποιητικές
- Πολύ ικανοποιητικές
- Πλήρως ικανοποιητικές

Θεωρείτε ικανοποιητικές τις προσπάθειες προβολής των επιχειρήσεων μέσω e marketing; *

- Καθόλου ικανοποιητικές
- Λίγο ικανοποιητικές
- Μέτρια ικανοποιητικές
- Πολύ ικανοποιητικές
- Πλήρως ικανοποιητικές

Θεωρείτε εύχρηστες τις διαδικτυακές υπηρεσίες των ελληνικών επιχειρήσεων; *

- Καθόλου
- Λίγο
- Μέτρια
- Πολύ
- Πλήρως

Γνωρίζεται τη λειτουργία κάποιου από τα παρακάτω εργαλεία μάρκετινγκ; ; *

- ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT
- ΑΝΑΛΥΣΗ PEST
- ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΙΔΑ
- ΕΡΕΥΝΑ ΑΓΟΡΑΣ

Θα προτείνατε τις ηλεκτρονικές διαδικτυακές υπηρεσίες και σε άλλους χρήστες;

- Ναι
- Όχι

[Υποβολή](#)

15.3. Ερωτηματολόγιο Παραδείγματος 4

Διάβασα τους όρους συμμετοχής στην έρευνα και ως εκ τούτου:

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Η συγκεκριμένα έρευνα υλοποιείται στα πλαίσια συνεργασίας:

του Τμήματος Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης,
του Τμήματος Μαθηματικών του Πανεπιστημίου Πατρών,
του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας

Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ΑΝΩΝΥΜΟ και οι απαντήσεις θα χρησιμοποιηθούν ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ για ερευνητικούς σκοπούς.

Πριν προχωρήσετε στις απαντήσεις παρακαλώ διαβάστε προσεκτικά τις οδηγίες.

Το μόνο που χρειάζεται είναι να είστε ειλικρινής στις απόψεις σας, καθώς δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις.

Απαντήστε γρήγορα, χωρίς να προβληματίζεστε ιδιαίτερα.

Η τήρηση των προσωπικών δεδομένων είναι σύμφωνη με την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων του Κράτους (Ν. 2472/1997).

Όταν δημοσιευθούν τα αποτελέσματα τίποτα δεν θα προδίδει τις ταυτότητες αυτών που συμμετείχαν.

Εφόσον συμφωνείτε να συμμετάσχετε επιλέξτε την αντίστοιχη παρακάτω επιλογή:

Συμφωνώ να συμμετάσχω: *

- Ναι
 Όχι

Συνέχεια »

Ολοκληρώθηκε το 11%

Με την υποστήριξη της
 Google Forms

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.
[Αναφορά κακής χρήσης](#) - [Όροι Παροχής Υπηρεσιών](#) - [Πρόσθετοι όροι](#)

Συσχέτιση Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας και Συναισθηματικής Νοημοσύνης

- Απαιτείται

Δημογραφικά Στοιχεία

Ημερομηνία Γέννησης -

ηη/μμ/εεεε

Ξύλλο -

- Άνδρας
 Γυναίκα

Εκπαιδευτικό Ίδρυμα -

Πόλη Διαμονής μέχρι τα 18 -

(Κεφαλαία)

Πόλη Τωρινής Διαμονής -

(Κεφαλαία)

Ηλικία Πατέρα -

Ηλικία Μητέρας -

Εκπαίδευση Γονέων -

Πατέρας

- Πρωτοβάθμια
- Δευτεροβάθμια
- Τριτοβάθμια

Εκπαίδευση Γονέων -

Μητέρα

- Πρωτοβάθμια
- Δευτεροβάθμια
- Τριτοβάθμια

Εργασία Γονέων -

Πατέρας

- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άλλο:

Εργασία Γονέων -

Μητέρα

- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άλλο:

« Πίσω

Συνέχεια »

Ολοκληρώθηκε το 22%

Με την υποστήριξη της
 Google Forms

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.
[Αναφορά κακής χρήσης](#) - [Όροι Παροχής Υπηρεσιών](#) - [Πρόσθετοι όροι](#)

Συσχέτιση Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας και Συναισθηματικής Νοημοσύνης

* Απαιτείται

Συναισθηματική Νοημοσύνη (1/2)

Παρακαλώ απαντήστε τα ερωτηματολόγια πατώντας τον αριθμό που δηλώνει πόσο πολύ συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την κάθε πρόταση στην πορεία.

Αν διαφωνείτε απόλυτα με μια πρόταση, πατήστε έναν αριθμό κοντά στο 1.

Αν συμφωνείτε απόλυτα με μια πρόταση, πατήστε ένα αριθμό κοντά στο 7.

Αν δεν είστε σίγουροι για το αν συμφωνείτε ή διαφωνείτε, πατήστε ένα αριθμό κοντά στο 4.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις.

Ερωτήσεις 1-15 / 30

1. Μου είναι εύκολο να μιλάω για τα συναισθήματά μου σε άλλους ανθρώπους. *

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου ○ ○ ○ ○ ○ ○ Πολύ

2. Συχνά δυσκολεύομαι να δω τα πράγματα από την μεριά του άλλου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

3. Είμαι άνθρωπος με κίνητρα. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

4. Δυσκολεύομαι να ελέγξω τα συναισθήματά μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

5. Η ζωή μου δεν είναι ευχάριστη. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

6. Είμαι κοινωνικός με τους συμμαθητές μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

7. Αλλάζω συχνά γνώμη. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

8. Δυσκολεύομαι να καταλάβω τι ακριβώς νιώθω. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

9. Δισθάνομαι καλά με την εμφάνισή μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

10. Δυσκολεύομαι να υπερασπιστώ τα δικαιώματά μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

11. Μπορώ να κάνω τους ανθρώπους να νιώθουν καλύτερα όταν θέλω. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

12. Κάποιες φορές νιώθω ότι η ζωή μου θα είναι δυσάρεστη. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

13. Μερικοί παραπονιούνται κάποιες φορές ότι τους μεταχειρίζομαι άσχημα. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

14. Δυσκολεύομαι να τα καταφέρω όταν αλλάζουν τα πράγματα στη ζωή μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

15. Μπορώ να αντιμετωπίσω το άγχος. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

[« Πίσω](#)

[Συνέχεια »](#)

Ολοκληρώθηκε το 33%

Με την υποστήριξη της
 Google Forms

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

[Αναφορά κακής χρήσης](#) - [Όροι Παροχής Υπηρεσιών](#) - [Πρόσθετοι όροι](#)

Συναισθηματική Νοημοσύνη (2/2)

Αν διαφωνείτε απόλυτα με μια πρόταση, πατήστε έναν αριθμό κοντά στο 1.

Αν συμφωνείτε απόλυτα με μια πρόταση, πατήστε ένα αριθμό κοντά στο 7.

Αν δεν είστε σίγουροι για το αν συμφωνείτε ή διαφωνείτε, πατήστε ένα αριθμό κοντά στο 4.

Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις.

Ερωτήσεις 16-30 / 30

16. Δεν ξέρω πως να δείξω στους κοντινούς μου ανθρώπους ότι τους νοιάζομαι. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

17. Μπορώ να μπω στη θέση του άλλου και να καταλάβω πως νιώθει. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

18. Δυσκολεύομαι να βρίσκω κίνητρα. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

19. Μπορώ να ελέγξω το θυμό μου όταν θέλω. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

20. Είμαι ευτυχισμένος με τη ζωή μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

21. Θα περιέγραφα τον εαυτό μου ως καλό μεσολαβητή. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

22. Κάποιες φορές μπλέκομαι σε καταστάσεις που θα προτιμούσα να μην είχα εμπλακεί. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

23. Δίνω μεγάλη προσοχή στα συναισθήματά μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

24. Αισθάνομαι καλά με τον εαυτό μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

25. Συνηθίζω να κάνω πίσω έστω και αν έχω δίκαιο. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

26. Δεν μπορώ να αλλάξω τον τρόπο που αισθάνονται οι άλλοι. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

27. Πιστεύω ότι τα πράγματα θα εξελιχθούν καλά στη ζωή μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

28. Κάποιες φορές εύχομαι να είχα καλύτερες σχέσεις με τους γονείς μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

29. Προσαρμόζομαι εύκολα σε καινούριες συνθήκες. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

30. Προσπαθώ να ελέγχω τη σκέψη μου και να μην ανησυχώ πάρα πολύ για όσα συμβαίνουν γύρω μου. -

1 2 3 4 5 6 7

Καθόλου Πολύ

« Πίσω

Συνέχεια »

Ολοκληρώθηκε το 44%

Συσχέτιση Χαρακτηριστικών Προσωπικότητας και Συναισθηματικής Νοημοσύνης

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ [IPDE]

1. Σκοπός αυτού του ερωτηματολογίου είναι να δούμε τι άτομο ήσαστε κατά τα τελευταία 5 χρόνια.
2. Παρακαλούμαι να μην παραλείψετε να απαντήσετε καμία ερώτηση. Αν δεν είσατε σίγουροι για την απάντηση, τότε διαλέξτε εκείνη (αληθές ή ψευδές) που είναι πιο κοντά σε αυτό που αισθάνεστε. Δεν υπάρχει περιορισμός χρόνου για να απαντήσετε στις ερωτήσεις αλλά μην αφιερώσετε πολύ χρόνο για να βρείτε την κάθε απάντηση.
3. Όταν η απάντηση που θέλετε να σημειώσετε είναι η <<Σωστό>> τότε βάλτε το γράμμα Σ σε κύκλο. Αν η απάντηση που θέλετε να σημειώσετε είναι η <<Λάθος>> βάλτε το γράμμα Λ σε κύκλο.

« Πίσω

Συνέχεια »

Ολοκληρώθηκε το 55%

Με την υποστήριξη της
 Google Forms

Αυτό το περιχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.
 Αναφορά κακής χρήσης - Όροι Παροχής Υπηρεσιών - Πρόσθετοι όροι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (1/4)

Ερωτήσεις 1-20 / 77

1. Συνήθως χαίρομαι και απολαμβάνω την ζωή -

- Σ
- Λ

2. Εμπιστεύομαι τους ανθρώπους που γνωρίζω από παλιά -

- Σ
- Λ

3. Δεν είμαι επίμονος με τις μικρολεπτομέρειες, δεν δημιουργώ ζητήματα για αυτές -

- Σ
- Λ

4. Δεν μπορώ να αποφασίσω τι άτομο θέλω να είμαι -

- Σ
- Λ

5. Δείχνω τα συναισθήματα μου, ώστε να τα καταλαβαίνουν όλοι -

- Σ
- Λ

6. Αφήνω τους άλλους να παίρνουν τις σοβαρές αποφάσεις αντί για μένα -

- Σ
- Λ

7. Αναστατώνομαι όταν ακούω άσχημα νέα για κάποιον που ξέρω -

- Σ
- Λ

8. Το να ενδίδω σε μερικές από τις παρορμήσεις μου δημιουργεί πρόβλημα -

- Σ
- Λ

9. Πολλοί άνθρωποι που γνωρίζω με ζηλεύουν -

- Σ
- Λ

10. Εκφράζω την γενική μου άποψη για τα πράγματα και δεν με νοιάζουν οι λεπτομέρειες -

- Σ
- Λ

11. Δεν με έχουν συλλάβει ποτέ -

- Σ
- Λ

12. Οι άλλοι με θεωρούν ψυχρό και απόμακρο -

- Σ
- Λ

13. Δημιουργώ πολύ έντονες σχέσεις που δεν διαρκούν πολύ -

- Σ
 Λ

14. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι δίκαιοι και τίμιοι απέναντι μου -

- Σ
 Λ

15. Οι άλλοι άνθρωποι τρέφουν μεγάλη εκτίμηση στο πρόσωπο μου -

- Σ
 Λ

16. Αισθάνομαι άβολα ή εκτός κλίματος σε κοινωνικές περιστάσεις -

- Σ
 Λ

17. Επηρεάζομαι υπερβολικά εύκολα από όσα συμβαίνουν γύρω μου -

- Σ
 Λ

18. Συνήθως αισθάνομαι άσχημα όταν πληγώσω ή αναστατώσω κάποιον -

- Σ
 Λ

19. Μου είναι δύσκολο να πετάξω στα σκουπίδια διάφορα πράγματα -

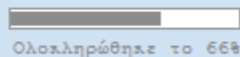
- Σ
 Λ

20. Πολλές φορές αρνήθηκα να κρατήσω μια δουλειά ακόμα και όταν μου το ζητούσαν -

- Σ
 Λ

[« Πίσω](#)

[Συνέχεια »](#)

Ολοκληρώθηκε το 66%

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (2/4)

Ερωτήσεις 20-39 / 77

21. Όταν εκφράζομαι για μένα, δείχνω στους άλλους πώς αισθάνομαι -

- Σ
- Λ

22. Χρησιμοποιώ τους ανθρώπους για να πάρω αυτό που θέλω -

- Σ
- Λ

23. Ξοδεύω υπερβολικά τον χρόνο για να κάνω τα πάντα τέλεια -

- Σ
- Λ

24. Οι άλλοι συχνά με κοροϊδεύουν πίσω από την πλάτη μου -

- Σ
- Λ

25. Ποτέ δεν απείλησα ότι θα αυτοκτονήσω, ούτε και έκανα εσκεμένα κακό στον εαυτό μου -

- Σ
- Λ

26. Τα συναισθήματά μου είναι όπως ο καιρός - αλλάζουν συνεχώς -

- Σ
- Λ

27. Προτιμώ να δουλεύω μόνος, ώστε να αποφεύγω την κριτική -

- Σ
- Λ

28. Μου αρέσει να ντύνομαι όμορφα, έτσι ώστε να ξεχωρίζω μέσα στο πλήθος -

- Σ
- Λ

29. Θα πω ψέματα ή θα παραπλανήσω με επιχειρήματα κάποιον, αν αυτό εξυπηρετεί τους σκοπούς μου. -

- Σ
- Λ

30. Είμαι πιο προκλητικός/ή απ' ό τι οι περισσότεροι άνθρωποι -

- Σ
- Λ

31. Γενικά, δεν έχω καμία διάθεση να κάνω έρωτα -

- Σ
 Λ

32. Οι άλλοι πιστεύουν ότι είμαι πολύ αυστηρός όσον αφορά κανόνες και κανονισμούς -

- Σ
 Λ

33. Συνήθως αισθάνομαι άβολα ή αβοήθητος/ η όταν είμαι μόνος -

- Σ
 Λ

34. Δε σχετίζομαι με άλλους ανθρώπους πριν να βεβαιωθώ ότι με εκτιμούν -

- Σ
 Λ

35. Προτιμώ να μην είμαι εγώ το κέντρο της προσοχής -

- Σ
 Λ

36. Νομίζω ότι ο /η σύζυγος (ή ο άνθρωπος με τον οποίο διατηρώ δεσμό) δε μου είναι πιστός -

- Σ
 Λ

37. Οι άλλοι πιστεύουν ότι έχω μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μου -

- Σ
 Λ

38. Είμαι προσεκτικός όσον αφορά το τι λέω για τον εαυτό μου στους άλλους -

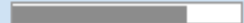
- Σ
 Λ

39. Ανησυχώ πολύ για το ότι μπορεί να μην αρέσω στους άλλους -

- Σ
 Λ

[« Πίσω](#)

[Συνέχεια »](#)

 Ολοκληρώθηκε το 77%

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (3/4)

Ερωτήσεις 40-59 / 77

40. Πολλές φορές νιώθω <<άδειος/α>> μέσα μου -

- Σ
- Λ

41. Δουλεύω τόσο σκληρά, ώστε δε μου μένει χρόνος για οτιδήποτε άλλο -

- Σ
- Λ

42. Ανησυχώ πολύ μήπως μείνω μόνος μου και χρειαστεί να φροντίσω μόνος μου τον εαυτό μου -

- Σ
- Λ

43. Έχω νεύρα ή ξεσπάσματα θυμού -

- Σ
- Λ

44. Έχω φήμη <<ερωτιάρης/α>> -

- Σ
- Λ

45. Αισθάνομαι πολύ κοντά με ανθρώπους που μόλις έχω γνωρίσει -

- Σ
- Λ

46. Προτιμώ δραστηριότητες που μπορώ να κάνω μόνος μου -

- Σ
- Λ

47. Χάνω την ψυχραιμία μου και μπλέκω σε καυγάδες και ξύλο -

- Σ
- Λ

48. Μερικοί πιστεύουν ότι είμαι σφιχτός ή τσιγκούνης όσον αφορά τα χρήματα μου -

- Σ
- Λ

49. Συχνά ψάχνω να μου δώσουν συμβουλές ή να με καθησυχάσουν για απλές καθημερινές αποφάσεις -

- Σ
- Λ

50. Συχνά βοηθώ τους άλλους σε δυσάρεστες δουλειές για να κερδίσω τη συμπάθεια τους -

- Σ
- Λ

51. Ξοβάρμαι μήπως γελοιοποιηθώ μπροστά σε γνωστούς μου -

- Σ
- Λ

52. Συχνά αντιλαμβάνομαι αντικείμενα ή σκιές ως ανθρώπους -

- Σ
- Λ

53. Είμαι πολύ στενάχωρος άνθρωπος -

- Σ
- Λ

54. Μου είναι δύσκολο να συνηθίσω σε καινούργιους τρόπους για να κάνω δουλειές -

- Σ
- Λ

55. Πολλές φορές ονειροπολώ και φαντάζομαι ότι είμαι διάσημος -

- Σ
- Λ

56. Δράττω τις ευκαιρίες για να κάνω ριψοκίνδυνα πράγματα -

- Σ
- Λ

57. Όλοι χρειάζονται ένα-δύο φίλους για να είναι ευτυχισμένοι -

- Σ
- Λ

58. Ανακαλύπτω κρυμμένες απειλές σε αυτά που μου λένε οι άλλοι -

- Σ
- Λ

59. Συνήθως προσπαθώ να κάνω τους άλλους να κάνουν τα πράγματα με τον δικό μου τρόπο -

- Σ
- Λ

« Πίσω

Συνέχεια »

Ολοκληρώθηκε το 88%

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (4/4)

Ερωτήσεις 60-77 / 77

60. Όταν νιώθω πιεσμένος/ η, τα πράγματα γύρω μου δεν μοιάζουν αληθινά -

- Σ
- Λ

61. Εκνευρίζομαι όταν άλλοι δεν κάνουν ότι τους ζητώ -

- Σ
- Λ

62. Όταν τελειώνει μια στενή μου σχέση, ανυπομονώ να αρχίσει μια άλλη -

- Σ
- Λ

63. Αποφεύγω άγνωστες σε μένα δραστηριότητες, έτσι ώστε να μην βρεθώ σε δύσκολη θέση προσπαθώντας να τα καταφέρω -

- Σ
- Λ

64. Οι άλλοι δυσκολεύονται να πιάσουν το νόημα αυτών που λέω -

- Σ
- Λ

65. Προτιμώ να σχετίζομαι με ταλαντούχους ανθρώπους -

- Σ
- Λ

66. Έχω γίνει θύμα άδικων επιθέσεων που αφορούσαν τον χαρακτήρα μου ή την φήμη μου -

- Σ
- Λ

67. Δεν εκδηλώνομαι πολύ συναισθηματικά -

- Σ
- Λ

68. Κάνω διάφορα πράγματα για να αποσπάσω τον θαυμασμό των άλλων -

- Σ
- Λ

69. Συνήθως δεν μπορώ να ξεκινήσω μόνος μου νέα προγράμματα -

- Σ
- Λ

70. Οι άλλοι με θεωρούν παράξενο ή εκκεντρικό -

- Σ
- Λ

71. Νιώθω χαλαρά σε κοινωνικές καταστάσεις -

- Σ
- Λ

72. Έχω κρατήσει θυμό σε άλλον για χρόνια -

- Σ
- Λ

73. Μου είναι δύσκολο να διαφωνήσω με ανθρώπους από τους οποίους εξαρτώμαι σε μεγάλο βαθμό -

- Σ
- Λ

74. Μου είναι δύσκολο να μην μπλέκω σε καυγάδες -

- Σ
- Λ

75. Ξιάνω στα άκρα προσπαθώντας να μη με εγκαταλείψουν οι άλλοι -

- Σ
- Λ

76. Όταν συναντώ κάποιον για πρώτη φορά, δεν μιλώ πολύ -

- Σ
- Λ

77. Έχω στενούς φίλους -

- Σ
- Λ

Ευχαριστούμε πολύ για τον χρόνο σας.

[« Πίσω](#)

[Υποβολή](#)

Μην υποβάλλετε ποτέ κωδικούς πρόσβασης μέσω των Φορμών Google.

100%: Τα καταφέρατε.